

บทที่ ๔

การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่าน

สาระการเรียนรู้

๑. การฟัง การดู
๒. การอ่าน
๓. สาร
๔. การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่าน

จุดประสงค์ปลายทาง

นักศึกษาสามารถวิเคราะห์ และประเมินค่าสารที่ได้จากการฟัง การดู และการอ่านได้
อย่างถูกต้องเหมาะสม

จุดประสงค์นำทาง

๑. อธิบายความหมายของการฟัง การดู และการอ่านได้
๒. บอกประเภทของสารได้
๓. จับใจความสำคัญจากการฟัง การดู และการอ่านได้
๔. ประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่านได้

สาระสำคัญ

การฟัง การดู และการอ่าน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในการแสวงหาความรู้ และพัฒนา
ความรู้ความสามารถของบุคคล ในการรับสาร (การฟัง การดู การอ่าน) ผู้รับสารต้องมีวิจารณญาณ
และจำเป็นต้องใช้การวิเคราะห์และวินิจฉัยสาร เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไป
ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยผู้รับสารต้องแยกแยะและตีความเพื่อสรุปความคิด และรวบรวมข้อมูล
ต่าง ๆ ที่อยู่ในสารนั้นมาประเมินค่าอย่างมีหลักเกณฑ์ และมีเหตุผล ผู้ที่มีความสามารถในการ
วิเคราะห์และประเมินค่าสาร จะทำให้สามารถเข้าใจจุดมุ่งหมาย สาระสำคัญของสารได้อย่าง
ถูกต้องรวดเร็ว และสามารถนำสารนั้นไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และในงานอาชีพได้

การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่าน

การวิเคราะห์สารเป็นกระบวนการภายในสมองที่เกิดขึ้นขณะที่รับสาร (ฟัง ดู อ่าน) โดยผู้รับสารต้องฝึกใช้ความคิด พิจารณาแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ที่ได้จากสาร ซึ่งหากผู้รับสารมีความสามารถในการวิเคราะห์แล้วก็จะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีเหตุผล มีความรอบรู้ สามารถนำประโยชน์จากการอ่านไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

๑. การฟัง การดู

๑.๑ ความหมายของการฟัง และการดู ราตรี โพธิ์เต็ง กล่าวว่า การฟัง หมายถึง กระบวนการรับสาร หรือรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทางหู โดยจะต้องได้ยินเสียง เกิดการรับรู้และเข้าใจ

การดู หมายถึง กระบวนการรับสารผ่านทางสายตา โดยจะต้องเห็นภาพและเข้าใจความหมายของภาพนั้น

๑.๒ จุดมุ่งหมายของการฟัง และการดู

๑.๒.๑ เพื่อให้ได้รับสาระความรู้ ได้แก่ การฟัง การดู ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ

๑.๒.๒ เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน ได้แก่ การฟัง การดู ละคร

๑.๒.๓ เพื่อให้เกิดความจรรโลงใจ ได้แก่ การฟัง การดู เรื่องราว หรือ ข้อมูลต่าง ๆ ที่

ช่วยพัฒนาตนเอง และสังคม เช่น การฟัง การดูการแสดงธรรม

๑.๓ ประโยชน์ของการฟัง และการดู

๑.๓.๑ ประโยชน์ต่อตนเอง

๑.๓.๑.๑ ทำให้ได้รับรู้เรื่องราวต่าง ๆ สามารถเข้าใจข้อความสำคัญของเรื่อง และจุดมุ่งหมายของการสื่อสาร

๑.๓.๑.๒ ช่วยพัฒนาสมรรถภาพการใช้ภาษา เนื่องจากได้เรียนรู้กระบวนการพูดที่ดีของผู้อื่น

๑.๓.๑.๓ เป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดสมรรถภาพทางความคิด ผู้ฟัง ผู้ดู จะได้พัฒนาพื้นฐานความรู้ และสติปัญญาจากการรวบรวมข้อมูล และข้อคิดต่าง ๆ

๑.๓.๑.๔ การเป็นผู้ฟัง ผู้ดูที่ดีทำให้ได้เรียนรู้มารยาทในการเข้าสังคม เมื่อเข้าสังคมจะทำให้เกิดบรรยากาศของความเป็นมิตร และได้รับการยอมรับ

๑.๓.๒ ประโยชน์ต่อสังคม การฟัง การดูที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์แก่สังคม และประเทศชาติ ในแง่ที่ว่าเมื่อผู้ฟัง ผู้ดู นำความรู้และแง่คิดต่าง ๆ ไปใช้จนเกิดผลดีจากการปฏิบัติแล้ว สังคมก็จะได้ประโยชน์ทางอ้อมไปด้วย เช่น เมื่อเราได้ฟัง ได้ดูเกี่ยวกับวิธีดูแลสุขภาพ และนำไปปฏิบัติจนเป็นผู้มีสุขภาพพลานามัยที่แข็งแรงแล้ว ขณะเดียวกันสังคมก็จะมีสมาชิกที่มีสุขภาพแข็งแรงด้วย

๑.๔ ลักษณะการฟังและการดูที่มีประสิทธิภาพ การฟังและการดูที่มีประสิทธิภาพต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้

๑.๔.๑ มีจุดมุ่งหมายในการฟัง และการดูว่าจะฟังและดูเพื่ออะไร การฟังและดูโดยขาดจุดมุ่งหมายทำให้ไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร

๑.๔.๒ เลือกฟัง และดูในสิ่งที่เหมาะสมและเป็นไปในทางสร้างสรรค์ เพื่อเป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น

๑.๔.๓ ฟังและดูโดยไม่มีอคติ โดยวางใจให้เป็นกลาง ใจกว้างพอที่จะยอมที่จะยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างออกไป

๑.๔.๔ ฟังและดูด้วยความตั้งใจมีสมาธิ โดยสลัดความกังวลอื่น ๆ ให้พ้นจากจิตใจ ตั้งใจฟัง และดูก็จะเข้าใจเรื่องราว และได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่

๑.๔.๕ จับใจความสำคัญของเรื่องได้ โดยต้องใช้ในการสังเกต มีความรอบคอบเพื่อจับใจความสำคัญของเรื่อง สรุปความคิดรวบยอดในเรื่องได้ และจดจำเพื่อนำไปถ่ายทอดต่อ

๑.๔.๖ ฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณ โดยพยายามวิเคราะห์ ใคร่ครวญ วินิจฉัย และประเมินค่าสิ่งที่ได้ฟัง และดูว่าดีหรือไม่ สมเหตุสมผลหรือไม่

๑.๔.๗ จดบันทึกสิ่งที่ได้ฟังและดูอย่างถูกวิธี โดยไม่จำเป็นต้องจดทุกคำพูด อาจใช้อักษรย่อหรือเครื่องหมายต่าง ๆ เพื่อให้จดบันทึกได้เร็วขึ้น และหลังจากนั้นค่อยนำมาเรียบเรียงใหม่ให้สมบูรณ์

๑.๕ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการฟัง การดู ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่อไปนี้

๑.๕.๑ ผู้ส่งสารมีความสามารถในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๕.๒ ผู้ฟัง ผู้ดู มีความศรัทธาต่อผู้ส่งสาร

๑.๕.๓ อยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม เช่น สถานที่ ที่มีอากาศถ่ายเทดี ไม่ร้อนหรือเย็นเกินไป

๑.๕.๔ ไม่ใจลอย หรือมีจิตใจฟุ้งซ่านขณะที่ฟัง ดู

๑.๕.๕ มีประสบการณ์ในการฟัง และดูเรื่องที่มีเนื้อหาหายาก ๆ มาบ้างแล้ว

๑.๕.๖ ผู้ฟัง ผู้ดู ใช้ภาษาเดียวกับผู้ส่งสารจึงจะสามารถเข้าใจถ้อยคำภาษาของผู้ส่งสารได้ดี

อย่างไรก็ตามแม้ว่าผู้ฟัง ผู้ดู จะมีลักษณะการฟัง การดู ดังที่กล่าวมาแล้วก็ตาม แต่บางครั้ง การรับสารก็อาจจะไม่สัมฤทธิ์ผล ดังนั้นสิ่งสำคัญก็คือ ต้องมีความเชื่อมั่น และต้องปรับปรุงสมรรถภาพการฟังอยู่เสมอ โดยสังเกตข้อบกพร่องในการฟัง และต้องรีบแก้ไข ปรับปรุงการฟังทุก ๆ ครั้ง

๒. การอ่าน

๒.๑ ความหมาย ความสำคัญ และประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน

๒.๑.๑ ความหมายของการอ่าน นพดล จันทรเพ็ญ กล่าวว่า การอ่านคือ การแปลความหมายของตัวอักษร เครื่องหมายสัญลักษณ์ เครื่องสื่อความหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏแก่ตาออกมาเป็นความคิดความเข้าใจเชิงสื่อสาร แล้วผู้อ่านสามารถนำความคิดความเข้าใจนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ต่อไป

๒.๑.๒ ความสำคัญของการอ่าน การอ่านมีความสำคัญดังนี้

๒.๑.๒.๑ เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันโลกทันเหตุการณ์

๒.๑.๒.๒ ทำให้เกิดความเพลิดเพลินพอใจ และคลายทุกข์ได้

๒.๑.๒.๓ ผู้อ่านสามารถฝึกการคิด และสร้างจินตนาการได้เองในขณะที่อ่าน

๒.๑.๓ ประโยชน์ที่ได้จากการอ่าน ผู้ที่ฝึกฝนการอ่านจนชำนาญแล้ว จะได้รับประโยชน์ดังต่อไปนี้

๒.๑.๓.๑ จะเข้าใจเรื่องทีอ่านในเวลาอันรวดเร็ว

๒.๑.๓.๒ สามารถนำสิ่งที่ได้จากการอ่านไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

๒.๑.๓.๓ สามารถเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๒.๑.๓.๔ ทำให้เป็นผู้ที่มีโลกทัศน์กว้างขึ้น

๒.๒ จุดมุ่งหมายของการอ่าน อาจแบ่งจุดประสงค์ในการอ่านอย่างกว้าง ๆ ได้ดังนี้

๒.๒.๑ อ่านเพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นการอ่านเพื่อมุ่งให้เกิดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องที่ต้องการศึกษา ซึ่งมักใช้ในการอ่านตำราวิชาการต่าง ๆ หรืออ่านงานเขียนเฉพาะเรื่องที่ต้องการศึกษาให้เข้าใจ

๒.๒.๒ อ่านเพื่อความเพลิดเพลินบันเทิงใจ เป็นการอ่านที่มุ่งให้เกิดความผ่อนคลายอารมณ์ เกิดความเพลิดเพลินจากการอ่าน ได้แก่ การอ่านหนังสือประเภทบันเทิงคดี สารคดี ที่มีเนื้อหามุ่งความเพลิดเพลิน เช่น นวนิยาย สารคดีท่องเที่ยว นิตยสาร วารสารต่าง ๆ

๒.๒.๓ อ่านเพื่อความจรรโลงใจ เป็นการอ่านเพื่อยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น มักเป็นสารที่
ให้ข้อคิด คติเตือนใจ ได้แก่ ปรัชญา ศาสนา สุภาษิต คำพังเพย

๒.๒.๔ อ่านเพื่อหาคำตอบในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งหมายถึงการคิดค้น ในเรื่องที่ตนสนใจเป็น
พิเศษ

๒.๓ ประเภทของงานเขียน อาจแบ่งอย่างกว้าง ๆ ตามลักษณะคำประพันธ์ได้เป็นงานเขียน
ประเภทร้อยแก้ว และงานเขียนประเภทร้อยกรอง แต่หากพิจารณาที่รูปแบบงานเขียนแล้วจะแบ่ง
ประเภทงานเขียนได้ดังนี้

๒.๓.๑ ตำรา เป็นงานเขียนที่มุ่งให้ความรู้ทางวิชาการด้านใด ด้านหนึ่ง หรือเสนอแนะ
คตินิยมต่าง ๆ ที่มีข้อพิสูจน์ เป็นเหตุเป็นผล มีข้ออ้างอิง ใช้ภาษาที่เป็นทางการ เช่น เอกสารทาง
วิชาการ หนังสือเรียน หนังสืออ้างอิง

๒.๓.๒ บันเทิงคดี เป็นงานเขียนที่มุ่งให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่าน โดยใช้การจินตนาการ
เรื่องราวขึ้นมา ประกอบด้วย เนื้อเรื่อง แนวคิด และสาระสำคัญของเรื่อง ซึ่งพิจารณาจากโครงเรื่อง
ฉาก ตัวละคร บทสนทนา เนื้อเรื่อง และจุดมุ่งหมายต้องสัมพันธ์กัน หนังสือบันเทิงคดียังแบ่งได้
เป็น ๖ ประเภท ดังนี้

๒.๓.๒.๑ นิทาน มุ่งเน้นการสร้างเสริมคุณธรรม

๒.๓.๒.๒ นวนิยาย เขียนจากจินตนาการ โดยจะมีเหตุการณ์ ฉาก ตัวละคร
และนำเสนอพฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัวให้ใกล้เคียงความเป็นจริงที่สุด

๒.๓.๒.๓ เรื่องสั้น คล้ายนวนิยายแต่ขนาดสั้นกว่า มีจำนวนคำประมาณ
๑,๐๐๐ – ๑๐,๐๐๐ คำ

๒.๓.๒.๔ บทละคร คล้ายนวนิยายแต่มีการบรรยาย และบทสนทนา

๒.๓.๒.๕ บทกวี เป็นงานเขียนที่มีแบบแผนบังคับ หรือมีฉันทลักษณ์ ใช้
ถ้อยคำไพเราะ สละสลวย

๒.๓.๒.๖ หนังสือสำหรับเยาวชนและการ์ตูน เป็นงานเขียนที่ประกอบด้วย
ภาพ และตัวหนังสือ

๒.๓.๓ สารคดี เป็นงานเขียนที่มุ่งเสนอข้อเท็จจริง มีการแสดงความคิดเห็นของผู้เขียน
ประกอบ นอกจากนั้นยังให้ความเพลิดเพลินแก่ผู้อ่านด้วย

๒.๓.๔ ข่าว เป็นการเสนอข้อมูล เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรง โดยการรายงานเหตุการณ์
ที่มีผู้สนใจจำนวนมาก

๒.๓.๕ โฆษณา เป็นการแจ้งข้อมูลสินค้าและบริการให้ผู้อ่านได้รู้จัก และกระตุ้นให้เกิด
ความสนใจใคร่รู้เรื่องราว และสุดท้ายคือการตัดสินใจ ซื้อสินค้าและบริการนั้น ๆ

๒.๓.๖ งานเขียนเพื่อกิจธุระ ได้แก่ งานเขียนประเภทจดหมาย โทรเลข โทรสาร ป้ายประกาศ แผ่นพับ แผ่นปลิว

๒.๔ วิธีการอ่าน หากพิจารณาจากลักษณะการอ่านแล้ว จะแบ่งการอ่านได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๒.๔.๑ การอ่านในใจ เป็นการอ่านที่มุ่งหมายให้อ่านได้รวดเร็ว และสามารถจับใจความสำคัญได้ดี ซึ่งผู้อ่านอาจใช้วิธีฝึกฝนให้อ่านได้เร็วโดยอาศัยหลักดังต่อไปนี้

๒.๔.๑.๑ กำหนดเวลาในการอ่านหนังสือให้แน่นอน และพยายามอ่านให้ได้จำนวนคำ หรือจำนวนหน้าเพิ่มขึ้น

๒.๔.๑.๒ ฝึกการเคลื่อนไหวสายตา ให้มีการเคลื่อนไหวที่ถูกต้อง โดยการจับสายตาอยู่ที่ข้อความในช่วงระยะ และควรฝึกให้สามารถเคลื่อนไหวสายตาได้ในช่วงที่กว้าง ไม่ควรย้อนกลับไปอ่านข้อความที่อ่านผ่านมาแล้ว เนื่องจากจะทำให้เสียเวลา และเสียสมาธิในการทำ ความเข้าใจเนื้อเรื่อง และเมื่อจะขึ้นบรรทัดใหม่ให้กวาดสายตากลับมาทางซ้ายอย่างรวดเร็วแม่นยำ

๒.๔.๑.๓ ทดสอบความเข้าใจเรื่องเมื่ออ่านจบ ได้แก่การจับใจความสำคัญของข้อความที่อ่านหลังจากอ่านจบแต่ละย่อหน้า หรือหลังจากที่อ่านจบทั้งเรื่องไปแล้ว เพื่อช่วยให้เข้าใจเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น

๒.๔.๑.๔ ศึกษาหาความหมายของคำศัพท์ต่าง ๆ อยู่เสมอ หากพบคำศัพท์แปลกใหม่ในขณะที่อ่านอย่าหยุดเพื่อค้นหาความหมายในขณะนั้น แต่ให้อ่านจนจบ และพยายามทำความเข้าใจความหมายของศัพท์ใหม่ โดยพิจารณาจากข้อความแวดล้อม (บริบท) ก่อน หากยังไม่เข้าใจจึงค่อยค้นคว้าหาความหมายของคำศัพท์นั้น

๒.๔.๑.๕ หลีกเลี่ยงลักษณะนิสัยการอ่านที่ไม่ดี ซึ่งจะให้อ่านหนังสือช้า เช่น การทำปากขมขมบิบ หรือออกเสียงพิมพ์ตามตัวหนังสือ ใช้มือชี้ไปตามตัวหนังสือ หรือย้อนกลับไปอ่านทบทวนข้อความที่อ่าน เมื่อเกิดความสงสัย

๒.๔.๑.๖ ควรฝึกฝนการอ่านบ่อย ๆ และสม่ำเสมอ เนื่องจากการอ่านเป็นทักษะ ดังนั้นความชำนาญจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ

๒.๔.๒ การอ่านออกเสียง เป็นการเปล่งเสียงตามตัวอักษร ถ้อยคำ และเครื่องหมายต่าง ๆ ที่เขียนไว้ให้ถูกต้องชัดถ้อยชัดคำ โดยผู้อ่านต้องคำนึงว่ากำลังอ่านให้ผู้อื่นฟัง และการอ่านของเราจะสามารถสื่อสารแก่ผู้ฟังได้ตรงตามที่ต้องการหรือไม่ สิ่งสำคัญที่ผู้อ่านต้องคำนึงถึงคือข้อความที่อ่าน ซึ่งประกอบด้วย ถ้อยคำ เรื่องราว และบรรยากาศ โดยมีหลักทั่วไปในการอ่านออกเสียงดังนี้

๒.๔.๒.๑ ความชัดเจน หมายถึงออกเสียงได้ชัดถ้อยชัดคำทั้งเสียงสระพยัญชนะ วรรณยุกต์ และเสียงควบกล้ำ

๒.๔.๒.๒ ความถูกต้อง คืออ่านออกเสียงได้ถูกต้องตามอักขระวิธีของไทย หรือของภาษาอื่นที่ไทยนำมาใช้ และถูกต้องตามความนิยม

๒.๔.๒.๓ ความคล่องแคล่ว คือสามารถอ่านออกเสียงได้ต่อเนื่องไม่ติดขัด หรือเสียงหงะ ซึ่งผู้อ่านต้องได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจนเกิดทักษะ ก็จะเกิดความคล่องแคล่วในการอ่าน

๒.๔.๒.๔ การเว้นจังหวะวรรคตอน เป็นสิ่งสำคัญในการอ่านออกเสียง เพราะหากเว้นวรรคตอนผิด ก็จะทำให้ความหมายผิด หรือคลาดเคลื่อนไปจากเดิม เช่น

ตัวอย่างที่ ๑ “ส่วนผสมในขนมมีดังนี้ นมข้นจืด / น้ำตาล / เนย / แป้งข้าวโพด / น้ามะนาว / และไข่เป็ด”

๒ “ส่วนผสมในขนมมีดังนี้ นมข้นจืด / น้ำตาล / เนย / แป้ง / ข้าวโพด / น้า / มะนาว / และไข่เป็ด”

ตัวอย่างที่ ๒ ๑. “เขาทิ้งบุหรีไบตอง / ที่เหลือ ลงบนพื้น”

๒. “เขาทิ้งบุหรี / ไบตอง / ที่เหลือ ลงบนพื้น”

จะเห็นว่าข้อความทั้งสองข้อความมีความหมายแตกต่างกัน ข้อที่ ๑ สิ่งที่เขาทิ้งคือ บุหรีรวมด้วยไบตอง แต่ข้อที่ ๒ สิ่งที่เขาทิ้งคือ บุหรี และไบตอง

การอ่านออกเสียงแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ การอ่านออกเสียงร้อยแก้ว และการอ่านออกเสียงร้อยกรอง

การอ่านออกเสียงร้อยแก้ว เป็นการอ่านออกเสียงตามปกติ เช่นเดียวกับการพูด ผู้อ่านต้องออกเสียงให้ถูกต้องชัดเจน เว้นวรรคตอนให้ถูกต้อง บางครั้งต้องใส่อารมณ์ และความรู้สึกลงไปเพื่อให้การอ่านน่าฟัง และเป็นธรรมชาติ ส่วนการอ่านออกเสียงร้อยกรอง เป็นการอ่านบทประพันธ์ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย ผู้อ่านอาจใช้การออกเสียงตามปกติเช่นเดียวกับการอ่านร้อยแก้วหรืออ่านเป็นทำนองเสนาะตามชนิดของคำประพันธ์นั้น การอ่านจะต้องอ่านให้มีจังหวะ ตามจังหวะและลีลาของคำประพันธ์แต่ละชนิด เช่น กลอนสุภาพ มีจังหวะ ๓ / ๒ / ๓ ได้แก่

เมื่อเคราะห์ร้าย กายเรา ก็เท่านี้	ไม่มีที่ พสุธา จะอาศัย
ล้วนหนามหนึบ เจ็บแสบ คับแคบใจ	เหมือนนกไร่ รังเร่ อยู่เอย
กาพย์ยานี ๑๑ มีจังหวะ ๒ / ๓, ๓ / ๓ ดังนี้	
จิ้งก่ ตกทุกซี่ยาก	แสนลำบาก จากเวียงชัย
มันเผือก เลือกลงไฟ	กินผลไม้ ได้เป็นแรง

๒.๕ กลวิธีในการอ่าน กลวิธีที่ใช้ในการอ่านหนังสือเพื่อให้ได้สาระ และประโยชน์ตามที่ต้องการนั้นมีดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ การอ่านเร็วอย่างเข้าใจ หรือการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพ หมายถึงความสามารถในการอ่านให้เข้าใจมากที่สุดในเวลาสั้นที่สุดตามจุดประสงค์ของผู้อ่าน ผู้อ่านที่มีประสิทธิภาพจะเป็นผู้ที่สามารถปรับอัตราการอ่านของตนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ และความยากของเรื่อง ลักษณะที่ดีสำหรับการอ่านเร็วอย่างเข้าใจผู้อ่านควรมีลักษณะดังนี้

๒.๕.๑.๑ มีสมาธิในการอ่าน

๒.๕.๑.๒ เปลี่ยนแปลงอัตราเร็วในการอ่านตามชนิดของเรื่อง

๒.๕.๑.๓ ใช้การอ่านผ่าน ๆ โดยจะข้ามคำ หรือความที่ไม่สำคัญ แต่จะไม่ใช้วิธีย้อนกลับไปอ่านที่เดิม

๒.๕.๑.๔ อ่านให้ได้ ๑ บรรทัด ต่อการเคลื่อนไหวสายตา ๓-๔ ครั้ง

๒.๕.๑.๕ ใช้การอ่านในใจ และระวังความหมาย มากกว่าสนใจเสียง

๒.๕.๑.๖ อ่านรายละเอียดอย่างรวดเร็วเพื่อจับใจความสำคัญ ในขณะที่เดียวกันก็ติดตามไปพร้อม ๆ กับผู้เขียน

๒.๕.๒ การอ่านเพื่อจับใจความ หรือการอ่านเก็บใจความ เป็นการอ่านเพื่อเก็บสาระความรู้ ข้อคิด ทรรศนคติของผู้เขียน จากเนื้อหาที่อ่าน การอ่านเพื่อจับใจความมี ๒ แนวทางคือการอ่านจับใจความส่วนรวม และการอ่านจับใจความสำคัญ

๒.๕.๒.๑ การอ่านจับใจความส่วนรวม คือการทำความเข้าใจเนื้อหาส่วนรวมของงานเขียน อาจใช้วิธีการตั้งคำถามอย่างกว้าง ๆ ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร แล้วพยายามตอบคำถามเหล่านั้นสั้น ๆ ให้ได้ใจความชัดเจน หรือสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้ดังนี้

๑) สังเกตส่วนประกอบของงานเขียน เช่น ชื่อเรื่อง คำนำ สารบัญ วัตถุประสงค์ของผู้เขียน เพื่อจะได้มองเห็นจุดมุ่งหมายของงานเขียน ว่าเป็นงานเขียนเกี่ยวกับอะไร และผู้เขียนต้องการอะไร

๒) สังเกตหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อยของงานเขียน เพื่อหาเนื้อหาสำคัญของงานเขียน

๓) จัดลำดับเนื้อหาของหัวข้อ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา

๔) สังเกตความสัมพันธ์ของการดำเนินเรื่อง การเชื่อมโยงเนื้อหา เพื่อดูสัมพันธภาพของงานเขียน

๒.๕.๒.๒ ประโยชน์ของการอ่านจับใจความส่วนรวม

๑) เหมาะกับการอ่านกรณีที่มีเวลาจำกัด เพราะเป็นการอ่านอย่างรวดเร็ว

๒) เป็นประโยชน์กับนักศึกษา สำหรับใช้อ่านเพื่อเตรียมสอบ

ตัวอย่าง การอ่านจับใจความส่วนรวม

คนคิดเจ๋ง ไอเดียจับ

ต่อยอด...น้ำยาอุทัย เป็นสมุนไพรชา

เรื่องนิด ๆ ของอยู่ตรงหน้า ใครจะคิดว่า...ทำธุรกิจแล้วมีสิทธิโกยสตางค์เข้ากระเป๋าเป็นเศรษฐีย่อย ๆ ตั้งแต่เด็ก
อยู่ที่ว่าคิดออกคิดเป็นหรือไม่...ตรงนี้สำคัญเพราะได้ฟังไอเดีย ๆ ของ น.ส.ชไมพร ติปานวงศ์ นักเรียน
มัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนอัมพรไพศาล นนทบุรี แล้วอยากให้เจ้าตัวไปจดลิขสิทธิ์ทางปัญญา ก่อนที่จะมีคนแอบขโมย
ความคิดไปใช้เสียก่อนเพราะชไมพรส่งโปรเจกต์ของเธอไปขอรับทุนความคิดจากโครงการ SCBS Young Star Investor
ในธุรกิจย่อย

“เครื่องดื่มสมุนไพร น้ำอุทัยชา”

ฟังแล้วเข้าที ก็ต้องเอามาบอกต่อกัน โดยชไมพรมองเห็นธุรกิจที่เธอสามารถทำได้ไม่ยากและง่าย ถ้ามีคน
สนับสนุนว่าปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่หันมาดูแลสุขภาพกันมากขึ้น ส่วนหนึ่งคือการดื่มสมุนไพร ผลึกภัณฑ์ที่คิดมา
ให้ชื่อว่า “อุทัยชา” ซึ่งเป็นเครื่องดื่มที่มีส่วนผสมของน้ำยาอุทัยอยู่ด้วย ปกติเรามักจะนำน้ำยาอุทัยผสมน้ำดื่มกันทั่วไป แต่
ปรับมาเป็นอัลมอนด์ ซึ่งเป็นผลึกภัณฑ์ที่แปลกใหม่วัยรุ่นนก็อยากลองดื่ม เพราะเครื่องดื่มสมุนไพรอุทัยชาไม่ใช่ชาอย่าง
เดียว แต่มีสรรพคุณหลายอย่างและแก้กระหายได้เป็นอย่างดี อีกทั้งวัตถุดิบที่นำมาผลิตนั้นก็ล้วนสมุนไพรของไทยต้นทุนต่ำ
เมื่อผลิตมาขายแล้วราคาจึงไม่แพง

ชไมพรแจกแจงว่า น้ำยาอุทัยเป็นผลึกภัณฑ์ยาสมุนไพรโบราณที่มีอยู่ในท้องตลาดมากกว่า ๖๐ ปี โดยมีสูตรตาม
ตำราแพทย์แผนไทย ที่มีมานานตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๕ แล้ว น้ำยาอุทัยนั้นได้สกัดมาจากสมุนไพรธรรมชาติ ๑๒ ชนิด
โดยแยกหมักบางส่วนเป็นเวลาถึง ๑๕ วัน เพื่อให้ได้สารสกัดสมุนไพรธรรมชาติเข้มข้น ซึ่งสมุนไพรที่หมักนี้เป็นกลุ่ม
ดอกไม้หลากหลายชนิดได้แก่ มะลิ พิกุล บุนนาค สารภี บัวทั้ง ๕ เก๊กฮวยและดอกคำฝอย ซึ่งสมุนไพรบางส่วนมาจากการ
ต้มได้แก่ ไม้ฝางหรือ ไม้ฝางเสน เมื่อนำไม้ฝางเสนมาต้มจะให้สีแสดธรรมชาติที่สวยงาม เธอจึงนำน้ำยาอุทัยมาผสมกับน้ำ
แล้วอัลมอนด์บรรจุกระป๋องจนได้ผลึกภัณฑ์ที่มีชื่อว่าเครื่องดื่มสมุนไพรอุทัยชาปริมาณสุทธิ ๒๕๐ มล. ราคากระป๋องละ
๑๐ บาท

สมุนไพรทั้งหมดที่นำมาทำเป็นน้ำยาอุทัย ต่างก็มีสรรพคุณตามตำราแพทย์แผนไทย ว่าเป็นยาแก้ร้อนใน แก้
กระหายน้ำ บำรุงหัวใจ ทำให้สดชื่น และทำให้สุขภาพร่างกายดีขึ้น วัยรุ่นสามารถดื่มได้โดยไม่เบื่อ เพราะน้ำดื่มสมุนไพร
อุทัยชามีความซ่าอยู่ในตัว ความรู้สึกตอนดื่มอุทัยชานั้น ดื่มแล้วจะรู้สึกสดชื่นและหอมกลิ่นสมุนไพรต่าง ๆ

ส่วนแผนการตลาดของเธอที่วางไว้ ช่วงแรกใช้วิธีสื่อสารจากปากต่อปาก เพื่อให้ลูกค้าได้รู้สึกอยากลองชิม เริ่ม
นำมาให้คนใกล้ชิดลองชิมก่อน แล้วแจกจ่ายลงให้เพื่อน ๆ ชิม เมื่อเริ่มมีการตอบรับจากผู้ทดลองให้ชิมบ้าง จากนั้นจึงนำ
สินค้าไปขึ้นให้ หอย. ตรวจสอบคุณภาพ และได้จดลิขสิทธิ์เป็นของตนเอง สินค้าปลอดภัยและไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

คุณสมบัติของสมุนไพรที่ได้รับการปรุงแต่งมากที่สุดถึง ๓๒ ชนิดนี้เอง เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้น้ำคั้นสมุนไพรอู๋ช่าเป็นสินค้าที่อยู่ในตลาดและกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย หรือกล่าวได้ว่าคุณสมบัติของสินค้าคือ จุดขายและเป็นองค์ประกอบสำคัญของน้ำคั้นสมุนไพรอู๋ช่า โดยไม่จำเป็นต้องสื่อสารไปยังกลุ่มเป้าหมายมากนัก เพราะคนไทยกับสมุนไพรเป็นของคู่กันมาแต่โบราณ

เจ้าของธุรกิจคนใดสนใจ ทั้งและอึ้งในความคิดของสาวน้อยคนนี้ ลองติดต่อเธอแล้วผลิตออกมาตีตลาดดู เราขอเป็นลูกค้านึงล่ะ

(จากหนังสือพิมพ์มติชน อังคารที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๗)

ข้อความข้างต้นบอกให้เราทราบว่า ได้มีการคิดผลิตภัณฑ์ “น้ำอู๋ช่า” ซึ่งผู้ที่คิดผลิตภัณฑ์นี้คือ น.ส. ชไมพร ศิปานวงศ์ ขณะนั้นกำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ โรงเรียนอัมพรไพศาล นนทบุรี ซึ่งเธอได้นำผลิตภัณฑ์ไปจดลิขสิทธิ์เป็นของตนเอง และได้รับการตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ จาก อย. แล้ว ซึ่งผู้เขียนได้เชิญชวนให้ผู้สนใจร่วมลงทุนและต่อยอดผลิตภัณฑ์ของเธอ

๒.๕.๒.๓ การอ่านจับใจความสำคัญ เป็นการอ่านที่ต่อเนื่องจากการอ่านจับใจความส่วนรวม แต่เป็นการอ่านที่ละเอียดมากขึ้น เพื่อจะได้สรุปใจความสำคัญของงานเขียนแต่ละย่อหน้า ซึ่งสามารถดำเนินการตามขั้นตอนได้ดังนี้

- ๑) พิจารณาคำ หรือประโยค เพื่อให้เข้าใจความหมายของคำ หรือประโยคได้ถูกต้องตามที่ผู้เขียนต้องการสื่อ
 - ๒) พิจารณาจุดมุ่งหมายของงานเขียน ว่างานเขียนนั้นมีจุดมุ่งหมายอย่างไร ผู้เขียนต้องการโน้มน้าวใจผู้อ่าน หรือเป็นการแสดงเหตุผลให้ผู้อ่านคิด
 - ๓) พิจารณาน้ำเสียงของผู้เขียน ซึ่งจะแฝงอยู่ในงานเขียนนั้นว่าจะเป็นการไปในทางใด เช่น เป็นการเขียนตรงไปตรงมา ประชดประชัน แจ่มกร้าว หรือเขียนด้วยอารมณ์ขันในทางอ้อมยั่วล้อ
 - ๔) พิจารณาเนื้อหาสาระของงานเขียน ซึ่งผู้อ่านจะต้องอ่านข้อความอย่างละเอียด และตีความในแต่ละประโยคให้ถ่องแท้ และพยายามจับประเด็นสำคัญในงานเขียน
- ทั้งนี้วิธีการอ่านจับใจความสำคัญ ผู้อ่านอาจใช้วิธีสังเกตประโยคใจความสำคัญในแต่ละย่อหน้า ซึ่งประโยคใจความสำคัญนั้นอาจจะอยู่ตอนต้น ตอนกลาง ตอนท้าย หรือทั้งตอนต้นและตอนท้ายย่อหน้า ดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ ๓ และหากอ่านข้อความหลายย่อหน้าที่มีสัมพันธภาพต่อเนื่องกันไป ผู้อ่านควรบันทึกย่อความคิดสำคัญ หรือใจความสำคัญของข้อความแต่ละย่อหน้า แล้วนำใจความสำคัญนั้นมาเรียบเรียงใหม่ด้วยสำนวนภาษาของผู้อ่านเอง

๒.๕.๓ การอ่านวิเคราะห์ การอ่านวิเคราะห์คือการแยกแยะส่วนต่าง ๆ ออกมาพิจารณาให้ถี่ถ้วนที่สุดเท่าที่จะทำได้ การอ่านในขั้นวิเคราะห์จึงเป็นการพิจารณาแยกแยะ ทำความเข้าใจ ลักษณะเฉพาะของโครงสร้างหนังสือแต่ละประเภทดังนี้

๒.๕.๓.๑ บทความ สารคดี โครงสร้างต่าง ๆ ที่ควรพิจารณาได้แก่

- ๑) คำนำ
- ๒) เนื้อเรื่อง
- ๓) ข้อมูล
- ๔) จุดมุ่งหมาย
- ๕) แนวความคิด
- ๖) ปัญหาหรือข้อขัดแย้ง

๒.๕.๓.๒ บทร้อยกรอง เรื่องสั้น นวนิยาย โครงสร้างต่าง ๆ ที่ควรพิจารณาได้แก่

- ๑) รูปแบบคำประพันธ์ หรือนันทลักษณ์
- ๒) เนื้อเรื่อง
- ๓) โครงเรื่อง
- ๔) แก่นของเรื่อง หรือแนวคิดของเรื่อง
- ๕) ลักษณะตัวละคร
- ๖) จุดมุ่งหมาย
- ๗) ฉาก บรรยากาศ หรือสถานที่
- ๘) การดำเนินเรื่อง

๒.๕.๔ การอ่านตีความ คือการอ่านเพื่อที่จะคิดพิจารณาตามความหมายที่ผู้เขียนได้เขียนไว้ให้ ได้อย่างถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของผู้เขียน โดยพิจารณารวมไปถึงความหมายโดยนัย หรือความหมายแฝงที่ผู้เขียนต้องการจะสื่อความหมายด้วย

ในการอ่านตีความผู้อ่านจะต้องทำอย่างละเอียดลึกซึ้ง หากผู้เขียนใช้ความหมายโดยนัย หรือความหมายแฝง ซึ่งเป็นความหมายที่ชักนำความคิดให้เกี่ยวโยงไปถึงสิ่งอื่น ซึ่งการใช้ภาษาในลักษณะนี้จะมุ่งที่ศิลปะการใช้ภาษามากกว่าศาสตร์ จะเป็นภาษาที่มีความไพเราะ และมีความหมายพิเศษออกไป เป็นความหมายที่ซับซ้อนตีความได้หลายอย่าง บางครั้งคำเพียงคำเดียวอาจมีความหมายได้ทั้งขัดแย้ง และกลมกลืน ดังนั้นในการตีความผู้อ่านจึงต้องอาศัยบริบท น้ำเสียงของผู้เขียน ทักษะของผู้เขียน และบางครั้งต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ปัจจุบันเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจ

การอ่านตีความมีประโยชน์ในแง่ที่จะทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ถูกต้อง และลึกซึ้งมากขึ้นจึงนำมาใช้ในการอ่านงานเขียนทุกประเภท

ตัวอย่าง จากบทความในหนังสือเนชั่นสุดสัปดาห์ ฉบับวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๕๓ ในคอลัมน์โรงเรียนนอกหน้าต่าง ของครูแสงดาว ขึ้นต้นว่า “วันละ ๕๐ บาท อาทิตย์ละ ๒๐๐ บาท พวกเราทำงานงก ๆ กว่าจะได้เงินมาสักบาท เหนือไหล่โคลย้อย นี่พวกมันปล้นกันชัด ๆ”

“มันร้ายจริง ๆ ไอ้พวกเสื่อขาวนี้” ถ้าตีความตามปกติก็จะหมายถึง โจรที่สวมเสื่อขาว แต่เมื่อพิจารณาจากข้อความที่ผู้เขียนนำเสนอแล้ว “โจรสื่อขาว” หมายถึง พวกนักเรียน นักศึกษาทั้งหลาย ซึ่งเป็นภาระและหน้าที่ของผู้ปกครองที่จะต้องส่งเสียค่าใช้จ่ายให้แก่บุตรหลานของตน และภาวะในปัจจุบันค่าใช้จ่ายมีมากขึ้น นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายประจำวันแล้ว ยังมีค่าลงทะเบียน ค่าเรียนพิเศษ ผู้ปกครองจึงต้องรับภาระในการทำงานหาเงินเพื่อให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายของลูก ๆ

“ลดแลก แจกกระเบิด” หมายถึง การลดราคาลงอย่างมากมาย พร้อมทั้งมีของแจกของแถมให้กับผู้ซื้ออย่างมโหฬารด้วย

ต้นไม้ของพ่อ

นานมาแล้ว พ่อได้ปลูกต้นไม้ไว้ให้เรา
 เพื่อวันหนึ่งจะบังลมหนาว
 และคอยเป็นร่มเงา ปลูกไว้เพื่อพวกเรา ทุก ๆ คน
 พ่อใช้เหงื่อแทนน้ำรดลงไป เพื่อจะผลิดอกใบ ออกผล
 ให้เราทุก ๆ คน เติบโตอย่างร่มเย็น ในบ้านเรา
 ผ่านมาแล้วห้าสิบปี ต้นไม้นั้นสูงใหญ่
 ลมแรงเท่าไร ก็บรรเทา
 ออกผลให้เก็บกิน แดกใบเพื่อให้ร่มเงา
 คอยดูแลเรา ให้เรายังมีวัน อยู่ต่อไป
 จนวันนี้ ได้เงาแห่งต้นไม้ ต้นใหญ่
 ลูกได้อยู่ได้คอย อาศัย
 แผ่นดินยังกว้างไกล แต่เหมือนว่าหัวใจ พ่อกว้างกว่า
 ลูกที่เกิดตรงนี้นั้นยังอยู่ และยังคงอยู่เพื่อคอยรักษา
 จะรวมใจเข้ามา จะมีที่สัญญา ในหัวใจ
 จากวันนี้สักหมื่นปี ต้นไม้ที่พ่อปลูก
 ต้นสวยทั้งงดงาม และยิ่งใหญ่
 สืบสานและติดตาม จากรอยที่พ่อตั้งใจ
 เมื่อเราจะเทไป ให้ต้นไม้ ของพ่อ ยังงดงาม

จากวันนี้สักหมื่นปี ต้นไม้ที่พ่อปลูก
ต้นสวยทั้งงดงาม และยิ่งใหญ่
สืบสานและติดตาม จากรอยที่พ่อตั้งใจ
เมื่อเราจะเทไป ให้ต้นไม้ของพ่อ ยังงดงาม

ในบทเพลงนี้ผู้แต่งได้ใช้คำที่มีความหมายโดยนัย หรือความหมายแฝงดังนี้
คำว่า “พ่อ” หมายถึงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งเปรียบประดุจ “พ่อของแผ่นดิน”

“ลูก” หมายถึง ประชาชนคนไทยทุกคน

“ต้นไม้” หมายถึง โครงการต่าง ๆ ในพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้แก่ โครงการ เศรษฐกิจพอเพียง โครงการฝนหลวงฯ ซึ่งโครงการเหล่านี้สามารถช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้กับคนไทยทุกคน ทำให้ทุกคนอยู่ได้อย่างมีความสุข

๒.๕.๕ การอ่านประเมินคุณค่า เป็นการอ่านเพื่อพิจารณา และประเมินคุณค่าของงานเขียน ซึ่งโดยปกติเมื่อเราอ่านงานเขียนเราก็จะประเมินคุณค่างานเขียนไปโดยอัตโนมัติอยู่แล้ว แต่จะเป็นการประเมินโดยใช้ความรู้สึกส่วนตัวเราเป็นเกณฑ์ตัดสิน โดยมักใช้คำพูดว่า ดี สนุก น่าสนใจ น่าเบื่อ ซึ่งเป็นการประเมินคุณค่าที่ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่เป็นที่ยอมรับ ดังนั้นในการประเมินคุณค่างานเขียน จึงต้องประเมินอย่างมีหลักเกณฑ์ เพื่อให้ความเป็นธรรมกับผู้เขียนจึงควรดำเนินการดังนี้

๒.๕.๕.๑ หนังสือตำรา และเอกสารทางวิชาการ การประเมินคุณค่าของงานเขียนประเภทนี้ ต้องคำนึงถึงด้านเนื้อหา ประโยชน์ในด้านความรู้ทางวิชาการ รวมทั้งพิจารณาการใช้ภาษา และการลำดับความรู้

๒.๕.๕.๒ หนังสือสารคดีและบทความ การประเมินคุณค่าของงานเขียนประเภทนี้ต้องคำนึงถึงด้านเนื้อหาความรู้ ว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจหรือไม่ ความคิดเห็นของผู้เขียน น่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด ข้อคิดของผู้เขียนมีเหตุผลหนักแน่นหรือไม่

๒.๕.๕.๓ หนังสือพิมพ์ การอ่านหนังสือพิมพ์ต้องรู้จักคิดพิจารณา ไม่ควรเชื่อทันที ควรวิเคราะห์ข่าวในแง่มุมต่าง ๆ เช่น แหล่งที่มาของข่าว ทัศนคติของผู้เขียน และต้องตรวจสอบข่าวเดียวกันจากหนังสือพิมพ์ฉบับอื่น ๆ หรือจากสื่อมวลชนแขนงอื่น ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ แล้วค่อยสรุปข้อเท็จจริงของข่าว

๒.๕.๕.๔ หนังสือบันเทิงคดี ได้แก่นิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น เนื่องจากเป็นงานเขียนที่ไม่ใช่เรื่องจริง ดังนั้นในการประเมินคุณค่าจะพิจารณาในด้าน โครงเรื่อง ฉาก บรรยากาศ ตัวละคร ความสมจริง แนวคิด กลวิธีการแต่ง ฯลฯ

๒.๕.๕.๕ กวีนิพนธ์ หรือบทร้อยกรอง การประเมินคุณค่าจะพิจารณาจาก ศิลปะในการใช้คำ ความหมาย เนื้อหา และโวหารที่ไพเราะสละสลวย

อย่างไรก็ตาม การอ่านทุกวิธีการดังกล่าวมาแล้วต้องอาศัยประสบการณ์ในการอ่าน อ่านมาก และอ่านอย่างละเอียดลึกซึ้ง นอกจากนั้นต้องอาศัยพื้นฐานในการอ่าน และต้องอ่านอย่างมี วิจารณ์ด้วย

๒.๖ หลักพื้นฐานในการอ่านหนังสือ

หลักพื้นฐานในการอ่านหนังสือ เป็นแนวทางขั้นพื้นฐาน ให้ผู้อ่านยึดถือปฏิบัติในการ อ่านหนังสือไม่ว่าจะเป็นหนังสือประเภทใด ก็สามารถใช้หลักต่อไปนี้ในการอ่านได้แก่

๒.๖.๑ กำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่าน ผู้อ่านควรกำหนดจุดมุ่งหมายในการอ่าน เพื่อให้ ทราบว่าเราควรจะใช้ความพยายามในการอ่านระดับไหน ควรอ่านอย่างไร

๒.๖.๒ สำรวจข้อมูล ผู้อ่านควรให้ความสนใจข้อมูลเกี่ยวกับผู้แต่ง เวลาที่จัดพิมพ์ จำนวนครั้งที่พิมพ์ เนื่องจากข้อมูลเหล่านี้ จะช่วยเสริมให้ผู้อ่านมีความเข้าใจความเป็นมาของหนังสือ

๒.๖.๓ พิจารณาส่วนประกอบ ผู้อ่านควรรู้ว่าหนังสือนั้นมีส่วนประกอบอย่างไร ซึ่งจะ ช่วยให้เราทราบว่าหนังสือนั้นมีแนวเรื่องอย่างไร และให้ความสำคัญกับสิ่งใดเป็นพิเศษ

๒.๖.๔ อ่านอย่างมีสมาธิ ผู้อ่านต้องมีสมาธิพยายามไม่ให้จิตใจฟุ้งซ่านไปเรื่องอื่น เพราะสมาธิจะทำให้ความนึกคิดทั้งของตนเอง และของผู้เขียนซึมซาบเข้าสู่สมองอย่างมีระเบียบ จะทำให้จดจำเรื่องราวที่อ่านได้นาน

๒.๖.๕ ตั้งคำถามทบทวน ผู้อ่านควรตั้งคำถามทบทวนสิ่งที่อ่านอยู่ทุกระบบ เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม แล้วพยายามหาคำตอบในใจตลอดเวลา จะทำให้เรารู้จักอ่านอย่างมี จุดมุ่งหมาย ไม่ใช่อ่านไปเรื่อย ๆ โดยไม่ได้สาระ

๒.๗ การอ่านให้เก่ง ถนอมวงศ์ ถ้ายอดมรรคผล ได้ให้ข้อแนะนำเบื้องต้นสำหรับแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวกับการอ่าน ซึ่งเกิดจากตัวผู้อ่านเอง เช่น ไม่อ่าน อ้างว่าไม่มีเวลา อ่านช้า โดยให้ใช้ วิธีการที่จะกล่าวต่อไปนี้ ซึ่งถือเป็นบันไดเก้าขั้นสำหรับการอ่านให้เก่ง

๒.๗.๑ มีสมองไวคิด ได้แก่การอ่านแล้วให้คิดตาม

๒.๗.๒ ทำจิตใจให้แจ่มใส ได้ด้วยการสร้างบรรยากาศในการอ่านทั้งภายนอก ได้แก่แสงสว่าง สถานที่ และภายในจิตใจให้ดีเพื่อให้เกิดสมาธิ

๒.๗.๓ สนใจอ่านทุกหนังสือ ด้วยการอ่านหนังสือทุกชนิดอย่าอ่านแต่หนังสือเรียนอย่าง เดียว เพราะนั่นเท่ากับรู้ไม่รอบ หรือเป็นการมองโลกในแง่เดียว

๒.๗.๔ อย่าถือ “ดิล” เป็นคัมภีร์ “ดิล” คือ ดิลชันนารี หรือพจนานุกรม ปทานุกรม นั่น คือ การพิจารณาความหมายของคำควรพิจารณาจากบริบท (ถ้อยคำแวดล้อม) ร่วมด้วย

๒.๓.๕ อย่าอ่านจื๊เป็นคำ ๆ เนื่องจากทำให้อ่านช้า แต่ควรใช้การอ่านแบบกวาดสายตาคะ ทำให้อ่านได้เร็วขึ้น และอ่านหนังสือได้มากขึ้น

๒.๓.๖ ฝึกการจำความย่อ ๆ โดยอาจใช้วิธีทำเครื่องหมาย สรุปแนวคิดหลัก หรือสร้างแผนภูมิ

๒.๓.๗ รู้จักขอความช่วยเหลือ ได้แก่การถามจากผู้รู้ และการอ่านหนังสือ เพราะหนังสือคือแหล่งความช่วยเหลือที่ดีที่สุด

๒.๓.๘ อ่านไม่เบื่อทุกวิชา เมื่ออ่านหนังสือได้เร็วขึ้น สามารถจำสิ่งที่อ่านได้ และเห็นประโยชน์จากการอ่านก็จะทำให้เราสามารถอ่านได้โดยไม่เบื่อหน่าย

๒.๓.๙ ชีวิตมีค่าประสบความสำเร็จ

๓. สาร

สาร หมายถึง เรื่องราวที่มีความหมายซึ่งมนุษย์สามารถรับรู้ได้จากแหล่งต่าง ๆ จากการฟัง การดู และการอ่าน

ประเภทของสาร

เราสามารถจำแนกประเภทของสารได้ ๓ ประเภท ได้แก่สารที่ให้ความรู้ สารที่โน้มน้าวใจ และสารที่จรรโลงใจ สารทั้ง ๓ ประเภทมีลักษณะดังนี้

๓.๑ สารที่ให้ความรู้ เป็นสารที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังและผู้ดู ทำให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้น ได้แก่ สารคดี บทความวิชาการ นิทรรศการ การอภิปราย

๓.๒ สารที่โน้มน้าวใจ เป็นสารที่โน้มน้าวใจให้ผู้รับสารเกิดความรู้สึกคล้อยตาม และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ผู้ส่งสารต้องการ ได้แก่ การโฆษณาหาเสียงของผู้สมัครรับการเลือกตั้ง เพลงปลุกใจ การเชิญชวนให้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ

๓.๓ สารที่จรรโลงใจ เป็นสารที่ช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น ทำให้รู้สึกเพลิดเพลิน ผ่อนคลายจากความตึงเครียด ทำให้เกิดจินตนาการ เกิดสติปัญญา และได้รับความสุขใจ ได้แก่ บทเพลง บทร้อยกรอง นิทาน สุภาษิต พระธรรมเทศนา

๔. การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่าน

๔.๑ การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู

ปัจจุบันสื่อวิทยุและโทรทัศน์มีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์ และสื่อดังกล่าวก็จะใช้การโฆษณาชวนเชื่อดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ฟังและผู้ดูจะต้องวิเคราะห์และประเมินค่าสารก่อนตัดสินใจเลือกรับสารนั้น โดยจะต้องใช้วิจารณญาณในการฟังและการดู ซึ่งเป็นการฟังและดูในระดับที่สูงขึ้น เนื่องจากการฟังและการดูโดยปกติจะมี ๓ ระดับประกอบด้วย ได้ยินและมองเห็น รับรู้ และเข้าใจ

แต่ถ้าเป็นการฟังและดูอย่างมีวิจารณญาณแล้วผู้ฟังและผู้ดูต้องใช้สมรรถภาพทางสมองพินิจหาเหตุผล และพิจารณาคูณค่าของเรื่องที่ได้ฟังและได้ดูอย่างถูกต้อง สามารถวิเคราะห์ ใคร่ครวญ วินิจฉัย และประเมินค่าสิ่งที่ฟังและดูได้ ดังนั้นการวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟังและการดูจึงมี ๓ วิธีได้แก่ การวิเคราะห์ การตีความ และการวินิจฉัยเพื่อประเมินค่า ดังนี้

๔.๑.๑ การวิเคราะห์สาร เป็นการพิจารณาเนื้อหาเป็นส่วน ๆ โดยใช้การตรึงตรองด้วยเหตุผล เพื่อให้สามารถแยกเนื้อหาในส่วนที่เป็นข้อเท็จจริง และข้อคิดเห็นได้ โดยให้พิจารณาจากภาษาพูดและภาษาท่าทาง (อวัจนภาษา) และไม่ควรเชื่อในสิ่งที่ได้ฟังได้ง่าย ๆ จนกว่าจะได้พิจารณาด้วยเหตุด้วยผล เช่นการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ ผู้โฆษณาจะใช้คารา และบุคคลที่มีชื่อเสียงในการโฆษณาชวนเชื่อ ดังนั้นในการรับสารประเภทนี้จึงควรพิจารณาให้รอบคอบ อย่าหลงเชื่อโดยขาดการพิจารณาไตร่ตรองอย่างละเอียดรอบคอบเสียก่อน

๔.๑.๒ การตีความ เป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องจากการวิเคราะห์สาร ผู้รับสารจะต้องพยายามทำความเข้าใจความหมายที่แท้จริงของสารนั้น โดยพิจารณาจากการใช้ภาษา เนื้อหา และน้ำเสียงของสาร อย่างไรก็ตามการตีความบางครั้งอาจไม่ตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร ซึ่งอาจจะเกิดจาก ภัย ความรู้ความสามารถในการใช้ภาษา และประสบการณ์ของผู้รับสาร

๔.๑.๓ การวินิจฉัยเพื่อประเมินค่า เป็นขั้นตอนที่ผู้รับสารต้องพิจารณาสารอย่างรอบคอบ เพื่อหาคูณค่าของสาร ซึ่งจะต้องตรึงตรองและพิจารณาโดยปราศจากอคติ ไม่ใช่อารมณ์ หรือความรู้สึกของตนเข้าประเมินค่า และนอกจากนั้นต้องมีให้ผู้อื่นมาครอบงำความคิด หรือไม่เชื่อตามคำโฆษณาชวนเชื่อ

ตัวอย่าง การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการดู โดยผู้ดูได้เขียนแสดงทรรศนะของตนหลังจากดูรายการทางโทรทัศน์ ผ่านคอลัมน์ทีวีบันเทิงของเจ้าวิมจ้อ จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ หน้า ๓๗

ทีวีมงาย

เมื่ออาทิตย์ที่ผ่านมา ผมได้นั่งดูอยู่ ๒ รายการ เวลาและช่องต่างกัน แต่ที่เหมือนกันคือ การทำให้ผู้ชมหลงมงาย และหลงเชื่อว่าผู้วิเศษมีอยู่จริง ประมาณว่า สแกนกรรม ตัดกรรมนั่งกรรมฐานแล้วมีญาณวิเศษ รู้เห็นกรรม เห็นผี อะไรประมาณนี้ แล้วก็อ้างว่ามีเจตนาดี ออกมาให้คนทำดี

แต่ที่ผมเห็นมันไม่เป็นแบบนี้ ผู้คนต่างหลงมงายไปกับเหล่าผู้วิเศษที่ได้ออกรายการทีวีเพื่อโปรโมตตัวเอง จนมีลูกศิษย์มากมาย มันช่างผิดหลักของศาสนาพุทธ ที่บัญญัติถึงการห้ามอวดอุตริว่า ตนเป็นผู้วิเศษ และรวมถึงการห้ามทำกับสิ่งเหล่านี้ เพราะมันเป็นการหลอกลวงผู้อื่นความหมายของคำว่า “กรรม” ก็ผิดเพี้ยนไปจากกลุ่มคนเหล่านี้ กรรมแปลว่าการกระทำไม่เกี่ยวกับผีสาวใด ๆ ทั้งนี้...

ถ้าผู้ผลิตรายการมีเจตนาดีจริง ก็ควรยกเลิกการโปรโมตผู้วิเศษปลอม ๆ เหล่านี้ซะ เพราะมันไม่เกิดประโยชน์ใด ๆ กับใครทั้งนั้น รังแต่จะทำให้คนมงายไปกับผีสาวเท่านั้น

ถ้าอยากจะทำรายการส่งเสริมคนทำดีจริง ๆ ก็ควรดูตัวอย่าง ๒ รายการนี้ครับ “หลวงพี่มาแล้ว” กับ “บัลลังก์คนดี” อย่าได้ผลักดันให้เยาวชนงมงายอีกเลยครับ และอย่าเห็นแก่เม็ดเงินจนยอมให้ทำสิ่งที่ไม่ดี ปลอ่ยให้พวกหลอกลวงมาออกแบบทีวีแบบนี้เลยนะครับ

๔.๑.๔ การใช้วิจารณ์ในการฟัง การดูสารประเภทต่าง ๆ

๔.๑.๔.๑ สารที่ให้ความรู้ มีวิธีปฏิบัติในการรับสารที่ให้ความรู้ดังนี้

- ๑) มีความตั้งใจ มีสมาธิ เพื่อจับจุดมุ่งหมายในการส่งสาร
- ๒) ใช้ความคิด ทำความเข้าใจเรื่อง และจับใจความสำคัญของสาร
- ๓) แยกข้อเท็จจริง ความคิดเห็น และความรู้สึกที่ปรากฏในเรื่อง
- ๔) จดบันทึกเพื่อนำความรู้ที่ได้ มาใช้ประโยชน์ต่อไป

ตัวอย่าง สารที่ให้ความรู้ จากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ หน้า ๗

อะฟลาท็อกซินในพริกแห้ง

เชื้อรามีส่วนเกี่ยวข้องกับอาหารทั้งในแง่คุณภาพและก่อให้เกิดการเสื่อมเสียของอาหารในระหว่างการเก็บรักษา

ถ้าอาหารถูกเก็บในสภาพที่เหมาะสม ทั้งความชื้นและอุณหภูมิต่อการเจริญของเชื้อราก็อาจก่อให้เกิดการเสื่อมเสียของอาหารนั้น ๆ ได้

นอกจากเชื้อราจะก่อให้เกิดการเสื่อมเสียของอาหารแล้ว ยังมีเชื้อราบางชนิดที่ผลิตสารพิษเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค เช่น ราในกลุ่ม *Aspergillus flavus* และ *Aspergillus parasiticus* ซึ่งมีสีเหลืองอมเขียว หรือเหลืองอมน้ำตาล ราพวกนี้สามารถสร้างสารพิษกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า อะฟลาท็อกซิน

อะฟลาท็อกซินเป็นสารที่ทนต่อความร้อนได้สูงถึง ๒๘๘ องศาเซลเซียส ความร้อนที่เราใช้ประกอบอาหารประจำวัน เช่น หุง ต้ม นึ่ง หรือแม้แต่วิธีพาสเจอร์ไรซ์และสเตอริไรซ์ก็ไม่สามารถทำลายพิษของมันได้ ส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ที่มักจะตรวจพบการปนเปื้อนของอะฟลาท็อกซิน คือพวกพืชผลทางการเกษตร เช่น ถั่ว พริก ข้าวโพด เป็นต้น

เมื่อร่างกายได้รับพิษของ อะฟลาท็อกซิน จะเกิดอาการชัก หายใจลำบาก ตับถูกทำลาย หัวใจและสมอง บวม ถ้าโชคร้ายหากร่างกายได้รับพิษมาก อาจทำให้เกิดมะเร็งในตับได้ เพราะฉะนั้นวิธีการหลีกเลี่ยงอย่างง่ายคือการหัดเป็นคนช่างสังเกต เลือกดูอาหารที่เสื่อมสภาพด้วยตาเปล่าหากเห็นว่ามีสีหรือลักษณะเปลี่ยนไปจากเดิม ก็ควรหลีกเลี่ยง เลือหาอาหารชนิดอื่นเสริมให้ร่างกายแทนดีกว่า

วันนี้สถาบันอาหารได้ทำการสุ่มตัวอย่างพริกแห้งจำนวน ๕ ตัวอย่าง ที่มีจำหน่ายตามท้องตลาดในเขตกรุงเทพฯ เพื่อนำมาวิเคราะห์หาการปนเปื้อนของสาร อะฟลาท็อกซิน ผลปรากฏว่าทั้ง ๕ ตัวอย่าง พบสารอะฟลาท็อกซินปนเปื้อนในปริมาณที่สามารถยอมรับได้ คือไม่เกิน ๒๐ ไมโครกรัม/กิโลกรัม

ผลการวิเคราะห์อะฟลาท็อกซินในพริกป่น และพริกแห้ง	
ตัวอย่างที่สุ่มตรวจ	ปริมาณอะฟลาท็อกซิน B _๑ (ไมโครกรัม/กิโลกรัม)
พริกป่น ยี่ห้อที่ ๑ ย่านบางแค	๗.๔๒
พริกป่น ย่านตลาดวัดกลาง บางยี่เรือ	๕.๐๗
พริกป่น จากร้านค้าย่านบางรัก	๑๐.๓๘
พริกแห้ง ย่านตลาดราชวัตร	๘.๑๔
พริกป่น ย่านตลาดนครหลวง บางกอกน้อย	๖.๒๗

วันที่วิเคราะห์ ๑๕ ต.ค. ๒๕๕๓ วิเคราะห์ Modified method based on AOAC (๒๐๐๕), ๕๕๑.๓๑

ฝ่ายวิจัยและบริการข้อมูล/ฝ่ายบริการห้องปฏิบัติการ สถาบันอาหาร องค์การเครือข่ายกระทรวงอุตสาหกรรม

เผยแพร่โดยแผนกประชาสัมพันธ์ โทร. ๐-๒๘๘๖-๘๐๘๘ หรือ www.nfi.or.th/infocenter

ประเด็นที่ควรพิจารณาเรื่อง “อะฟลาท็อกซินในพริกแห้ง” มีดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายของเรื่อง เรื่อง อะฟลาท็อกซินในพริกแห้ง ผู้ส่งสารต้องการให้ความรู้เกี่ยวกับ อันตรายอันเกิดจากพิษอะฟลาท็อกซินในอาหาร โดยเฉพาะในพริกแห้ง

๒. สาระสำคัญของเรื่อง สาระสำคัญของเรื่องนี่คือการกินอาหาร หรือผลิตภัณฑ์ทางอาหารที่ปนเปื้อนอะฟลาท็อกซินอาจทำให้เกิดมะเร็งตับได้

๓. ความรู้จากเรื่องนี้เป็นประโยชน์มากน้อยเพียงใด เรื่องนี้ทำให้ทราบว่า อะฟลาท็อกซินเป็นสารพิษที่สร้างจากเชื้อรากลุ่มหนึ่ง และเป็นสารที่ทนความร้อนได้สูงถึง ๒๘๘ องศาเซลเซียส ซึ่งความร้อนปกติไม่สามารถทำลายพิษของมันได้ ผู้ได้รับสารพิษนี้มาก ๆ อาจทำให้เกิดมะเร็งตับได้ สำหรับผลิตภัณฑ์ที่มักตรวจพบการปนเปื้อนสารนี้คือพืชผลทางการเกษตร เช่น ถั่ว พริก ข้าวโพด

๔. พิจารณาว่าเรื่องนี้เชื่อถือได้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด เรื่องนี้มีข้อมูลที่เชื่อถือได้ เนื่องจากผู้ส่งสารได้อ้างอิงแหล่งข้อมูลตามหลักวิชาการ และหน่วยที่เชื่อถือได้ คือ สถาบันอาหาร โดยอ้างผลการสุ่มตรวจ พริกป่น และพริกแห้งจากแหล่งต่าง ๆ นอกจากนั้นยังแนะนำให้ผู้บริโภคใช้วิธีง่าย ๆ ในการตรวจสอบ คือการสังเกต หากเห็นว่ามึสีหรือลักษณะเปลี่ยนไปจากเดิมก็ควรหลีกเลี่ยง

๕. พิจารณาถว้วิธีการนำเสนอ และการใช้ภาษา ว่าน่าสนใจและชวนติดตามอย่างไร

ผู้ส่งสารใช้วิธีอธิบาย และรายงานผลการวิเคราะห์ห่อปลาที่อกชินในพริกป่น พริกแห้ง จากการสุ่มตรวจ โดยใช้ภาษากระชับ ชัดเจน เหมาะสมกับระดับของการสื่อสาร

๔.๑.๔.๒ สารที่โน้มน้าวใจ วิธีปฏิบัติในการรับสารที่โน้มน้าวใจมีดังนี้

๑) รับสารโดยใช้วิจารณญาณ พิจารณาว่าตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของผู้รับสารหรือไม่

๒) พิจารณาว่าสารนั้นโน้มน้าวใจไปในทางที่ดีหรือไม่ และน่าเชื่อถือหรือไม่เพียงใด

๓) พิจารณาว่าสารนั้นใช้ภาษากระตุ้นความรู้สึกอย่างไร มีประโยชน์อย่างไร

ตัวอย่าง สารที่โน้มน้าวใจ จากหนังสือชีวิต ฉบับวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๓ หน้า....

ใช้บริการรถสาธารณะ = ออกกำลังกาย

ใครกำลังมองหาวิธีสร้างสุขภาพและลดน้ำหนัก ฟรุ้งนี่ลองเปลี่ยนจากขับรถไปทำงานมาเป็นใช้บริการขนส่งมวลชนดูสิคะ

นักวิจัยค้นพบว่า การใช้บริการรถสาธารณะช่วยให้สุขภาพแข็งแรง และลดรอบเอวได้วารสารเวชศาสตร์ป้องกันของประเทศสหรัฐอเมริกาฉบับเดือนสิงหาคมยืนยันประโยชน์ของการเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนว่า ช่วยลดความเสี่ยงของการเกิดโรคอ้วนได้

ในวารสารระบุว่า คณะผู้วิจัยโครงการศึกษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนเมืองได้สำรวจประชาชนโดยสำรวจทั้งก่อนและหลังการก่อสร้างรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน พบว่าผู้ที่เดินทางไปทำงานโดยรถไฟเป็นเวลานาน ๑๒ – ๑๘ เดือน มีน้ำหนักตัวลดลงเฉลี่ยคนละ ๒.๕๒ กิโลกรัม และมีความเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วนน้อยกว่าคนที่ทั่วไป ๘๑ เปอร์เซ็นต์

นอกจากนี้ วิลเลียม มิลลาร์ ประธานองค์การขนส่งมวลชนแห่งสหรัฐอเมริกายังกล่าวว่า

“ผู้คนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่ระบบขนส่งมวลชนเข้าถึงจะมีการออกกำลังกายมากกว่า ทำให้อายุยืนกว่า และสุขภาพดีกว่าคนที่ใช้รถยนต์ส่วนตัว เพราะการเดินทางด้วยระบบขนส่งมวลชนทำให้ประชาชนได้เคลื่อนไหวร่างกายตลอดเวลา ทั้งยังลดการเสียชีวิตจากอุบัติเหตุเพราะการขับรถส่วนตัวด้วย

ชีวิตขอแถมข้อดีของการใช้รถสาธารณะอีกอย่างว่าเป็นการประหยัดพลังงานช่วยลดโลกร้อนได้ ถือว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งในการสร้างเสริมสุขภาพ และซ่อมสุขภาพโลกไปพร้อม ๆ กัน

ประเด็นที่ควรพิจารณาในเรื่อง “ใช้บริการรถสาธารณะ = ออกกำลังกาย” มีดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายของเรื่อง เรื่องนี้ผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมายเชิญชวนให้ผู้ฟัง ผู้ดูหันมาใช้บริการขนส่งมวลชนแทนการขับรถส่วนตัว

๒. พิจารณาว่าเรื่องนี้สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานได้หรือไม่ น่าเชื่อถือหรือไม่ มากน้อยเพียงใด เรื่องนี้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มคนที่มีน้ำหนักเกิน หรือกลุ่มที่ต้องการออกกำลังกายเพื่อให้อุณหภูมิร่างกายแข็งแรง โดยอ้างผลการวิจัยจากวารสารเวชศาสตร์ป้องกันของประเทศสหรัฐอเมริกา ว่าผู้ใช้บริการรถขนส่งมวลชนในการเดินทางไปทำงานเป็นเวลานาน ๑๒ – ๑๘ เดือน จะมีน้ำหนักตัวลดลงเฉลี่ยคนละ ๒.๕๒ กิโลกรัม และมีความเสี่ยงด้วยโรคอ้วนน้อยกว่าคนทั่วไป ๘๑ เปอร์เซ็นต์

๓. พิจารณาว่าเรื่องนี้โน้มน้าวใจไปในทางที่ดีหรือไม่ และควรเชื่อถือหรือไม่ เรื่องนี้ผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมายที่จะโน้มน้าวใจไปในทางที่ดี เนื่องจากในภาวะปัจจุบันทุกคนมีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นโรคอ้วน ซึ่งจะก่อให้เกิดโรคภัยอื่น ๆ ตามมา ดังนั้นการออกกำลังกายจึงเป็นวิธีที่ดีที่สุด แต่สำหรับผู้ที่ไม่มีความสามารถที่จะเลือกวิธีที่ผู้ส่งสารแนะนำ ซึ่งก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจ และยังถือว่าเป็นการช่วยลดภาวะโลกร้อนไปด้วย

๔. พิจารณาการใช้ภาษา ว่ามีลักษณะเร้าอารมณ์ หรือกระตุ้นความรู้สึกอย่างไร ผู้ส่งสารใช้ภาษากระตุ้นความรู้สึกกลุ่มคนที่มีน้ำหนักเกิน หรือคนที่ต้องการออกกำลังกาย โดยใช้การนำด้วยข้อความว่า “ใครกำลังมองหาวิธีสร้างสุขภาพและลดน้ำหนัก พຽງนี้ต้องเปลี่ยนจากการขับรถไปทำงาน มาเป็นใช้บริการระบบขนส่งมวลชนดูซิคะ” และจบด้วยข้อความว่า “ถือว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งในการสร้างเสริมสุขภาพ และซ่อมสุขภาพโลกไปพร้อม ๆ กัน”

๔.๑.๔.๓ สารที่จรรโลงใจ วิธีปฏิบัติในการรับสารที่จรรโลงใจมีดังนี้

- ๑) รับสารด้วยความสบายใจไม่เครียด
- ๒) พยายามสร้างจินตนาการตามเนื้อหาของสาร
- ๓) จัดลำดับความสำคัญให้ได้
- ๔) พิจารณาว่าสารนั้นให้แง่คิดในด้านใด และนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ตัวอย่าง สารที่จรรโลงใจ จากแนวทางสู่ความสุข ของ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา

ฉันต้องการความสุข

มนุษย์เราทุกคนต้องการความสุขกันทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็ใครก็ตาม เรามักจะพูดกันอยู่เสมอว่า “ฉันต้องการความสุข” แต่เราจะหาความสุขกันได้อย่างไร? ทำอย่างไรเราจึงจะมีแต่ความสุขเพียงอย่างเดียว? คำตอบก็คืออยู่ที่คำพูดของเรานั้นเอง ลองมาพิจารณาคำพูดของเราอีกครั้งหนึ่ง “ฉันต้องการความสุข” เราอยากจะให้เหลือแต่คำว่า “ความสุข” อย่างเดียว เราจะต้องทำอย่างไร? ง่ายนิดเดียว....ต้องตัดออกไป ๒ คำ

“ฉันต้องการ ความสุข”

“ฉัน” คือตัวกูของกู (ego) คือการยึดมั่นถือตน เมื่อมีคนมาวิพากษ์วิจารณ์เรา เสี่ยงเข้ามาทางหูของเรา และกระทบกับตัวกูของกู (ego) ของเรา เราก็เคือง เราก็โกรธ แต่เมื่อจัดตัว“ฉัน” ออกไป เสี่ยงวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ก็ไม่ไปกระทบกับอะไร เราก็จะมีแต่ความสงบสุข ตัว “ฉัน” มักจะชอบเปรียบเทียบตัวเองกับผู้อื่น ฉันดีกว่า รวยกว่า สวยกว่า ฯลฯ บางครั้ง“ฉัน” ก็ชอบเปรียบเทียบในแง่ลบ เช่น ฉันไม่รวย ฉันไม่มีความสามารถเท่าเขา ไม่มีความรู้เท่าเขาเพราะฉะนั้นฉันก็เลยอิจฉา โกรธ หรือหงุดหงิด ดังนั้น “ฉัน” จึงเป็นตัวทำลายความสงบสุข เราจำเป็นต้องขจัด “ฉัน” ออกไปเพื่อให้ได้ความสงบสุขกลับคืนมา

“ต้องการ” คือ ต้นเหตุแห่งความทุกข์ เพราะจิตใจคือกองกิเลส จิตใจมันจะทำทุกอย่างเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ มันจะไม่ยอมหยุดนิ่งเพราะมันมีความต้องการ เราจะไม่มีความสุขได้หากเราไม่ทำให้ใจของเราหยุดนิ่ง ถ้าเราสามารถทำให้ใจของเราสงบ เราก็จะมีความสุข ดังนั้นเราต้องกำจัด “ความต้องการ” หรือกิเลส

คนเราเมื่อไม่หวังอะไรก็จะไม่มีความผิดหวังเกิดขึ้น ซึ่งก็จะกลายเป็นคนที่มีมีความสุขในชีวิตแต่แน่นอนคนเราจะตัดความต้องการออกไปหมดทันทีย่อมไม่ได้ อย่างน้อยก็ต้องกำหนดเขตแดนแห่งความต้องการคือ อย่าให้ความต้องการของเราทะลุเขตแดนออกไป รู้จักพอใจในสิ่งที่ตัวเองมี เมื่อเรามีความพอใจ เราก็จะมีความสุข

เมื่อเราตัดออกไปได้ทั้งสองคำ “ฉัน” และ “ต้องการ” เราก็จะมีแต่คำว่า “ความสุข” เพียงอย่างเดียว

ประเด็นที่ควรพิจารณาในเรื่อง “ฉันต้องการความสุข” มีดังนี้

๑. จุดมุ่งหมายในการส่งสาร ผู้ส่งสารมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้แนวทางในการดำเนินชีวิตสำหรับนำชีวิตไปสู่ความสุข
๒. พิจารณาว่าเรื่องนัจรรโลงใจในแง่ใด อย่างไร และเพียงใด ผู้ส่งสารได้ให้แนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อนำไปสู่ความสุข โดยแนะนำให้ลดความต้องการและให้พอใจในสิ่งที่ตัวเองมี
๓. พิจารณาสาระสำคัญในเรื่อง สาระสำคัญของเรื่องนี้คือ ผู้ส่งสารต้องการให้ทุกคนรู้จักพอใจในสิ่งที่ตัวเองมี เมื่อเรามีความพอใจเราก็จะมีความสุข
๔. พิจารณาการใช้ภาษาว่าเรำอารมณ์ หรือกระตุ้นความรู้สึกอย่างไร ผู้ส่งสารใช้ภาษาอย่างง่าย ๆ เหมือนการสนทนากับผู้ฟัง และใช้วิธีการบอกเล่าถึงการนำไปสู่ความสุขได้โดยการตัดคำว่า “ฉัน” และ “ต้องการ” ออก

๔.๒ การอ่านวิเคราะห์และวิจารณ์สาร

ในการวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการอ่าน นอกจากผู้อ่านจะต้องใช้วิจารณญาณในการอ่านแล้วจะต้องอ่านด้วยการวิเคราะห์และวิจารณ์ เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการอ่านอย่างเต็มที่และถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการวิพากษ์วิจารณ์ต่อไป

๔.๒.๑ ความหมายของการวิเคราะห์วิจารณ์สาร

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า วิเคราะห์ หมายถึง ก.ใคร่ครวญ เช่น วิเคราะห์เหตุการณ์ : แยกออกเป็นส่วน ๆ เพื่อศึกษาให้ถ่องแท้ เช่น วิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ วิเคราะห์ข่าว

คำว่า วิจัย หมายถึง ก.ตรวจตรา, พิจารณา

การวิเคราะห์สาร จึงหมายถึง การจำแนกเรื่องราวที่ได้จากการฟัง การดู การอ่าน ออกเป็นส่วน ๆ เพื่อให้ได้รับความรู้ ความคิดสำหรับนำมาใช้ประโยชน์ต่อไป

การวิจารณ์สาร จึงหมายถึง การตรวจตราการพิจารณาเรื่องราวที่ได้จากการฟัง การดู การอ่านอย่างละเอียดรอบคอบ เพื่อให้เกิดประโยชน์ตามความต้องการของผู้วิจารณ์สาร

การวิเคราะห์ วิจัยสาร เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องกันในขณะที่รับสาร และความสามารถในการวิเคราะห์ วิจัยสารของแต่ละบุคคลจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้รับสาร ดังนั้น จึงควรหาประสบการณ์จากการฟัง การดู และการอ่านให้มาก

๔.๒.๒ ขั้นตอนการวิเคราะห์และวิจารณ์สาร

๔.๒.๒.๑ การวิเคราะห์สาร มีขั้นตอนพอสรุปได้ดังนี้

- ๑) พิจารณารูปแบบของงานเขียน เพื่อให้รู้ว่าสารนั้นเป็นงานเขียนประเภทใดเช่น บทความ ข่าว โฆษณา
- ๒) แยกพิจารณาเนื้อเรื่องออกเป็นส่วน ๆ สรุปความให้ได้ว่าใคร ทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน อย่างไร
- ๓) แยกพิจารณาโครงสร้างว่าประกอบด้วย เนื้อเรื่องเขียนเกี่ยวกับอะไร และสรุปด้วยอะไร
- ๔) พิจารณาว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการนำเสนออย่างไร และพิจารณาการใช้ภาษาด้วยว่ามีการใช้ภาษาอย่างไร

๔.๒.๒.๒ การวิจารณ์สาร มีขั้นตอนดังนี้

- ๑) พิจารณาเนื้อเรื่องว่าส่วนใดเป็นข้อเท็จจริง ส่วนใดเป็นความคิดเห็น และข้อเท็จจริงหรือความคิดเห็นนั้นคืออะไร

๒) พิจารณาว่าใจความสำคัญของเรื่องคืออะไร และใจความสำคัญรอง ๓
ลงไปคืออะไร

๓) พิจารณาว่าผู้เขียน เขียนด้วยเจตนาอย่างไร มีอารมณ์และรู้สึกอย่างไร
ต้องการให้เกิดการตอบสนองอย่างไร หรือเนื้อเรื่องมีข้อดีเด่นอย่างไร

๔.๒.๓ ความคิดแทรก ความคิดเสริม

ขณะที่ทำการวิเคราะห์หัวนิจสาร อาจเกิดความคิดแทรก ความคิดเสริมขึ้นมาซึ่งความคิด
ดังกล่าวจะเป็นความคิดของผู้วิเคราะห์ หัวนิจสาร ซึ่งอาจแตกต่างหรือคล้ายกับความคิดของผู้เขียน
และผู้พูด

๔.๒.๓.๑ ความคิดแทรก เป็นความคิดที่เกิดขึ้นขณะที่ผู้วิเคราะห์หัวนิจสารกำลัง
ดำเนินการวิเคราะห์หัวนิจสาร

๔.๒.๓.๒ ความคิดเสริม เป็นความคิดเห็นของผู้วิเคราะห์ หัวนิจสารที่เกิดขึ้นเมื่อ
ทำการวิเคราะห์หัวนิจสารเสร็จสิ้นแล้ว เกิดความคิดใหม่ ๆ เสริมขึ้นมา

ตัวอย่างการวิเคราะห์หัวนิจสาร

ศิลปะการใช้ชีวิต

สมัยเมื่อข้าพเจ้าสมัครเป็นผู้แทนราษฎร ออกเที่ยวหาเสียงในพระนครได้เข้าไปหาเสียงในบ้านคนจน
แห่งหนึ่ง อยู่ที่แหล่งเสื่อมโทรมหลังวัดอินทร์ บางขุนพรหม ซึ่งแหล่งเสื่อมโทรมนี้ เด็ก ผู้ใหญ่ ผู้หญิง ผู้ชาย มีชีวิต
อยู่เหนือน้ำคร่ำกรุงเทพฯ เพียงพูดกันว่า เท่านั้น นานๆ จะมีหมาวัดพลัดเข้ามาอยู่ด้วยที่ได้ถุนบ้าน

เมื่อข้าพเจ้าไปถึงครอบครัวนี้กำลังจะเริ่มลงมือรับประทานอาหารเย็น พ่อบ้านกลับจากงานมีพวงปลา
ตัวเล็ก ๆ ถือติดมือมา ๔-๕ ตัว แต่เขาถือมันมาด้วยความภูมิใจเหมือนบ้อยกำลังยกหมูหันมาเลี้ยงคนในเหล่า ปลา
๔-๕ ตัวนั้น มันเล็กเสียจริง ๆ ดูเหมือนปลาทอดอาหาร ซึ่งถ้าข้าพเจ้าเป็นแม่ก็แทบจะไม่อยากขอรับประทาน
ครอบครัวนั้นมีลูกหลายคน ยังเล็ก ๆ ทั้งนั้น นึกอยู่ในใจว่าจะพอกินได้อย่างไร ปลา ๔-๕ ตัวนี้ แต่ถึงกระนั้น
แม่บ้านก็รับของขวัญจากตลาดด้วยกิริยาอาการยินดีเหมือนนางสาวไทยรับมงกุฎแล้วเธอได้นำปลาไปล้างอย่าง
สะอาด ระหว่างนั้นลูกหญิงคนโตนำหม้อข้าวไปตั้งไฟ เมื่อข้าพเจ้าไปถึงบ้านเขา พ่อบ้านซึ่งรู้จักข้าพเจ้าเป็น
ใคร ได้ให้การต้อนรับอย่างมีเกียรติยิ่งเขาเอาผ้ามาเช็ดถูกระดานก่อนเชิญข้าพเจ้านั่ง ทั้งๆ ที่กระดานตรงนั้นและ
กระดานที่อื่นในบ้านก็สะอาดหมดจดอยู่แล้ว

เมื่อข้าพเจ้านั่งลงตามคำเชิญแล้ว พ่อบ้านลุกขึ้นไปหยิบถ้วยแก้วน้ำ ซึ่งเก็บใส่ไว้ในตู้กระจกไม่มีฝุ่นจับ
แล้วยังเอาผ้าสะอาดมาเช็ดก่อนที่จะตักน้ำจากตุ่มน้ำฝนมาให้ข้าพเจ้ารับประทาน เขานำถ้วยแก้วใส่น้ำล้างจาก
สรวงสวรรค์นั้นมาวางต่อหน้าข้าพเจ้า เหมือนกับจะวางแก้วเหล้าโทมาโกปี ค.ศ. ๑๙๒๘ ให้แขกสำคัญดื่ม ใน
บ้านเหนือน้ำคร่ำ ๑ ฟุตเศษนั้น ทุกสิ่งทุกอย่างสะอาดไปหมด คนในบ้านก็สะอาดทุกคนทั้งเด็กและผู้ใหญ่

ก่อนนั่งลงรับประทานอาหารข้าพเจ้ากับปลา แม่ยังบังคับให้ลูก ๆ ไปล้างมือเสียก่อน มองลงไปดูข้างล่างที่น้ำ
คร่ำทำให้รู้สึกชีวิตในบ้านน้อย ๆ นั้นเหมือนกับดอกบัวบานแล้วพ้นจากตม ระหว่างนั้นปลาซึ่งกำลังทอดอยู่
ในกระทะก็เริ่มส่งกลิ่นทำทาสความหิว ลูกที่โตแล้วเข้าห้องไปเอาเสื้อจันทบูรฉีกออกมาลาด แล้วนำส้อมกับช้อน
ตั้งกะสีมาวางไว้รอบเสื่อ ครบงานวนสมาชิกในครอบครัว ทำท่าทางไม่ผิดกับการเตรียมตั้งโต๊ะอาหารรับเจ้าฝรั่ง

วันนั้นข้าพเจ้าไปเดินหาเสียงมาทั้งวัน ยังไม่ได้รับประทานอาหารเย็นเลย เมื่อปลาหูในกระทะกำลังส่งกลิ่น แล้วไปเห็นชีวิตในครอบครัวเหนือน้ำคร่าอันหมดจดสะอาดสะอาดเช่นนั้นเข้า จึงทำให้เกิดหิวข้าว ไม่เคยเลยตั้งแต่เกิดมาในชีวิตที่ข้าพเจ้าจะรู้สึกหิวข้าวอยากกินอะไรเท่ากับข้าวร้อน ๆ กับปลาหูทอด ครั้นข้าวสุกปลาหูทอดเสร็จ ยกมาตั้งกลางวง แล้วพ่อบ้านก็ถามข้าพเจ้าด้วยความเกรงใจว่า คำแล้ว ท่านจะรับประทานเสียที่นี้ดีหรือไม่ แล้วออกตัวในเวลาเดียวกันว่า อาหารที่บ้านนี้รับประทานกันง่าย ๆ อย่างนี้ ในท่ามกลางความสุขของครอบครัว ความสะอาดสะอาด และกลิ่นข้าวร้อนผสมกับปลาหูทอด ความหิวเกือบจะทำให้ข้าพเจ้ารับเชิญ แต่ครั้นมองไปดูปลาหู ๔-๕ ตัว กับเด็ก ๆ ในบ้านมีจำนวนมากกว่าข้าแล้ว จึงได้แต่ตอบขบใจเข้าบ้านว่า ข้าพเจ้ารับประทานมาแล้ว ขอให้เขาลงมือกัน ไปเถิดข้าพเจ้าจะนั่งคุยด้วย จึงได้เห็นปรากฏการณ์ที่โต๊ะอาหารของเขาอย่างน่าประหลาด

ปลาหูเล็ก ๆ ๔-๕ ตัวนั้น แม่บ้านแบ่งแจกจ่ายใส่จานลูกได้ทุกคน ปลาที่แม่แบ่งให้ลูกกินคือส่วนที่เป็นเนื้อปลา พ่อแม่รับประทานแต่หัวปลากับเศษของปลา เด็กทุกคนรับประทานอาหารอย่างโอชะ นั่งพับเพียบรับประทานด้วยกิริยาอันเข้มซ้อย เมื่อแบ่งกับข้าวกินดังกล่าวนี้แล้ว ส่วนที่เหลือยังติดขามกับข้าว แม่แมวตัวไหนอยากกินก็ไม่มีเหลือจะให้กิน ทุกคนในครอบครัวนั้นกินจนอิ่ม เพราะข้าพเจ้าไม่จำกัด ข้าพเจ้ากินข้าวดี ๆ มาทั่วโลก ไม่เคยเห็นใครกินข้าวเอร็ดอร่อยเท่าครอบครัวเหนือน้ำคร่านี้ กินอิ่มแล้วน้องเล็กยังได้เรอออกมาด้วยความพอใจ ถูกแม่ดูเอาว่า ทำอย่างนั้นไม่เป็นสมบัติผู้ดี ข้าพเจ้าจากครอบครัวนี้มาโดยอาการท้องหิวใจอึดี้ ได้ความคิดมาด้วยว่า กรุงศรีอยุธยาได้อยู่เพราะคนดีไม่ แต่อยู่มาได้เพราะอาศัยข้าวกับปลาหู แต่บทเรียนก็ได้รับมาในเวลาเดียวกันว่า ที่บ้านเล็ก ๆ เหนือน้ำคร่านี้ เขาใช้ศิลปะในการดำรงชีวิตอย่างถึงขนาดประเสริฐยิ่ง

การวิเคราะห์และวิจารณ์สาร

รูปแบบ	เรื่องศิลปะการใช้ชีวิตเป็นร้อยแก้ว มีลักษณะเป็นเรื่องเล่าจากประสบการณ์จริงของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช สมัยเมื่อออกหาเสียงเลือกตั้ง
เนื้อเรื่อง	กล่าวถึงเหตุการณ์เมื่อครั้งที่ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ออกไปหาเสียงเลือกตั้งในหมู่บ้านคนจนแห่งหนึ่ง ได้พบกับครอบครัวหนึ่งซึ่งกำลังลงมือรับประทานอาหารเย็น ผู้เขียนเกิดความรู้สึกประทับใจในการรู้จักใช้ชีวิต เช่น รักความสะอาด รู้จักต้อนรับแขกตามสภาพ โดยเฉพาะอาหารเมื่อนั้นเป็นปลาหูตัวเล็ก ๔-๕ ตัว แต่ทุกคนก็รับประทานด้วยความเอร็ดอร่อยและเป็นระเบียบจนอิ่มโดยทั่วถ้วน ทำให้ผู้เขียนอดชื่นชมในความเป็นอยู่ของครอบครัวเล็ก ๆ นี้ไม่ได้ จึงเขียนเล่าเรื่องขึ้น
กลวิธีในการนำเสนอ	ใช้กลวิธีเล่าเรื่องอย่างง่าย ๆ ตรงไปตรงมา คล้าย ๆ กำลังพูดคุยให้ผู้ฟัง ฟัง โดยเล่าเรื่องเป็นลำดับ ๆ ไป และแทรกความรู้สึกชื่นชมในน้ำเสียงของผู้เขียนในตอนท้าย

การใช้ภาษา	ใช้ภาษาพูดเรียบ ๆ ง่าย ๆ แต่ให้ภาพพจน์ และความรู้สึกได้ชัดเจน เช่น “ปลาทุตัวเล็ก ๔-๖ ตัวนั้น แม่บ้านแบ่งแจกจ่ายใส่จานให้ลูก ๆ ได้ทุกคน ปลาที่แม่แบ่งให้ลูกกิน คือส่วนที่เป็นเนื้อปลา พร้อมกับแม่รับประทานแต่หัวปลากับเศษของปลา เด็กทุกคนรับประทานอาหารอย่างโอชะ นั่งพับเพียบ...”
การวินิจฉัย	อาจพิจารณาได้ว่าผู้เขียนมีเจตนายกย่อง ชมเชย ครอบครัวเล็กๆ แต่มีความเป็นระเบียบและมีความสุข ด้วยความรู้สึกที่ประทับใจอย่างแท้จริง
ความคิดแทรก	อาจเกิดความคิดแทรกได้ว่า ครอบครัวเล็กๆ ได้แสดงคุณค่าและวัฒนธรรมหลายอย่าง ได้แก่ ความรักระหว่างพ่อแม่ลูก ความสะอาด ความเป็นระเบียบ ความเคารพเชื่อฟังที่ลูกๆ มีต่อพ่อแม่ ความมีน้ำใจ คำนึงรับผู้เป็นแขกที่มาเยี่ยมเยียน และคุณธรรมของพ่อบ้านแม่เรือน
ความคิดเสริม	อาจคิดชื่นชมในความมีศิลปะของการดำรงชีวิตของครอบครัวนี้ว่าสมควรเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ผู้อื่น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสุขในครอบครัวมิได้อยู่ที่ทรัพย์สินเงินทอง บ้านช่องใหญ่โตแต่อยู่ที่การรู้จักใช้ชีวิตให้มีจิตใจที่เป็นสุขต่างหาก

ตัวอย่างการวิเคราะห์และวินิจฉัย

ไทยรวมกำลังตั้งมั่น	
ไทยรวมกำลังตั้งมั่น	จะสามารถป้องกันอันตราย
ถึงแม้ว่าศัตรูผู้มีแรง	มายุทธ์แย่งก็จะปลาดไป
ขอแต่เพียงไทยเราอย่าผลาญญาติ	ร่วมชาติร่วมจิตเป็นข้อใหญ่
ไทยอย่ามุ่งร้ายทำลายไทย	จงพร้อมใจพร้อมกำลังระวางเมือง
ให้นานาภาษาเขานิยม	ชมเกียรติยศฟูเฟื่อง
ช่วยกันบำรุงความรุ่งเรือง	ให้ชื่อไทยกระเดื่องทั่วโลก
ช่วยกันเต็มใจใฝ่ผดุง	บำรุงทั้งชาติศาสนา
ให้อยู่จนสิ้นดินฟ้า	วัฒนาเถิดไทย ไชโย
	(พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)

การวิเคราะห์และวิจารณ์สาร

รูปแบบ	เป็นกลอนบทละคร จากกลอนบทละครพระร่วง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
เนื้อเรื่อง	จัดเป็นสารที่โน้มน้าวใจ กล่าวว่า คนไทยทุกคนต้องมั่นคง เข้มแข็ง อย่าแตกความสามัคคี อย่ามุ่งทำร้ายกันเองจึงจะสามารถป้องกันข้าศึกศัตรูที่เข้ามารุกรานประเทศไทยได้ คนไทยต้องรวมพลังใจให้เป็นหนึ่ง เป็นหลักให้ชาติ ต้องทำนุบำรุงชาติและศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง นานาประเทศก็จะสรรเสริญ ยกย่องชาวไทยและประเทศไทยไปชั่วกาลนาน
การนำเสนอ	ใช้วิธีการนำเสนอข้อเท็จจริงแบบตรงไปตรงมา ให้เห็นว่าถ้าคนไทยมีความสามัคคีแล้ว จะส่งผลให้ประเทศมีความเจริญรุ่งเรือง
การใช้ภาษา	มีการใช้ภาษาง่าย ๆ ตรงไปตรงมา โดยใช้คำที่แสดงให้เห็นว่าคนไทยทุกคนสามารถสร้างความมั่นคงของชาติได้ด้วยวิธีที่ง่าย ๆ คือ “ขอแต่เพียงไทยเราอย่าผลาญญาติ”
การวิจารณ์สาร	เนื้อหาในบทพระราชนิพนธ์นี้ มีเจตนาที่จะโน้มน้าวใจให้คนไทยทุกคนมีความรักความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจกันอย่าทำลายหรือทำร้ายกันเอง เพื่อให้ชาติไทยอยู่รอด และมีความเจริญรุ่งเรือง
ความคิดแทรก	การสร้างสามัคคีและการรวมพลังร่วมมือร่วมใจทำสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม จะทำให้สังคมทำให้ชาติเจริญรุ่งเรือง
ความคิดเสริม	วิธีสร้างความสามัคคีควรใช้การโน้มน้าวใจด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูด การประชาสัมพันธ์ตามสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนตระหนักในพลังสามัคคี และควรสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในทุกหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการพัฒนา เกิดความเจริญก้าวหน้าในหน่วยงาน และเป็นความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในที่สุด

กิจกรรมท้ายบท

เรื่อง การวิเคราะห์และประเมินค่าสารจากการฟัง การดู และการอ่าน

ตอนที่ ๑ จงตอบคำถามต่อไปนี้ให้ได้ใจความชัดเจนสมบูรณ์

๑. การฟัง หมายถึง

.....

๒. การดู หมายถึง

.....

๓. การอ่าน หมายถึง

.....

๔. สารมีกี่ประเภท อะไรบ้าง

.....

๕. การฟัง และการดู ใช้พัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างไร

.....

๖. กระบวนการในการวิเคราะห์ วิจัยสาร มีกี่ขั้นตอนอะไรบ้าง

.....

๗. ความคิดแทรก ความคิดเสริม หมายถึงอะไร

.....

๘. จงพิจารณาคำตอบจากการฟัง และการดูว่าผู้ตอบใช้วิจารณญาณในการฟัง การดูหรือไม่
อย่างไร

๘.๑ สมัยคร : โรคเอดส์กำลังระบาด แกนนำจะเลิกเที่ยวแล้วระวังตัวบ้างนะ ติดเมื่อไรตาย
ลูกเดียว

สมาน : เอดส์ไม่กลัว กลัวแต่อด

๘.๒ นิด : เธอสังเกตเห็นไหม ทุกร้านที่เราผ่านมามักจะกวาดขยะในร้านของตนออกมากอง
ไว้ที่ริมถนนทั้งนั้น เห็นแก่ตัวจริง ๆ แถมบางร้านยังตั้งโต๊ะขายของยื่นออกมาจน
ไม่มีทางเดิน

พลอย : การกระทำอย่างนี้แหละ ทำให้สังคมของเราไม่พัฒนาเท่าที่ควร

๘.๓ แก้ว : เรามาช่วยกันเก็บขยะที่ชายหาดของเราให้สะอาดกันเถอะ

น้ำ : เราจะชวนเพื่อน ๆ ไปร่วมเก็บขยะด้วยนะ

๘.๔ น้ำผึ้ง : ได้ข่าวว่าโรงฟอกหนังที่ข้างโรงเรียนของเราจะสร้างโรงกำจัดน้ำเสีย ใช้เงินตั้ง
๒๐ ล้านบาท

ต้อง : อ้อ...เขาจะทำงานเมื่อไหร่ล่ะ

๙. จงพิจารณาว่าเรื่องที่ฟังต่อไปนี้เป็นข้อเท็จจริง หรือเป็นความคิดเห็นของผู้พูด

๙.๑ “มนุษย์ต้องอาศัยธรรมชาติเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตแต่โบราณ ต่อมาเมื่อมนุษย์มี
จำนวนมากขึ้น และไม่สามารถอำนวยปัจจัยเหล่านั้นได้เพียงพอกับความต้องการของมนุษย์ จึงได้มีการ
การปรับปรุงธรรมชาติ หรือสร้างสิ่งใหม่ที่ดีขึ้นมา”

๙.๒ มนุษย์ส่วนใหญ่มักจะมองดูสิ่งต่าง ๆ ในแง่ร้ายเสมอ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมาน
รวมทั้งความไม่สบายใจ เนื่องจากเราชอบนำจุดอ่อนหรือข้อผิดพลาดของผู้อื่นมาเยาะเย้ยถากถาง
ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ฝ่ายตรงกันข้าม และนำมาซึ่งการทะเลาะวิวาท

๙.๓ ไม่มีหน้าที่อะไรที่ต่ำหรือไม่ดีทั้งนั้น หน้าที่ทุกอย่างมีความสำคัญ และเราต้องไม่รังเกียจ
หน้าที่ไม่ว่าจะเป็นหน้าที่อะไรก็ตาม หากเราเป็นคนกวาดถนน เราก็กวาดให้สะอาดที่สุด ด้วยความ
เต็มใจ และด้วยความเพลิดเพลิน

.....

๘.๔ เพื่อน ๆ ที่รักทุกคน ผมคิดว่าเราโชคดีมากที่ได้เกิดมาเป็นคนไทย และอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทย บรรพบุรุษของเรามีเชื้อสายมาจากแห่งหนตำบลใดไม่ใช่ข้อสำคัญ ข้อสำคัญคือเราได้เกิดมาแล้วบนผืนแผ่นดินไทย เรามีผืนแผ่นดินอันร่มเย็นน่าอยู่ น่าอาศัย ที่จะให้ความผาสุกแก่เราตลอดไปชั่วกาลนานนั้นต่างหาก

.....

๑๐. การเล่านิทานทางวิทยุกระจายเสียง เรื่อง “ทางลัดในชีวิต” ของซารี

ท่านผู้ฟังที่รัก วันนี้ดิฉันจะเล่านิทานเรื่อง “ทางลัดในชีวิต” ให้ท่านฟังดังนี้

เช้าที่แจ่มใสในป่าโปร่ง เจ้านกน้อยบนกิ่งไม้มองคนผ่านทางอย่างสนใจ ชายผู้นั้นถือกล่องเล็ก ๆ อยู่ในมือ

“อะไรหรือในมือท่าน” เจ้านกอรมนต์ศรีร้องถาม

“หนอน” เขาตอบตรงและสั้น

“ขายราคาเท่าไร?” “ขนนกหนึ่งขน”

นกน้อยดึงขนจากตัวหนึ่งอัน มันร่วงลงในมือเขา นกจิกหนอนจากกล่องไปตัวหนึ่ง กลืนลงคออย่างรวดเร็ว แล้วบินขึ้นสู่ออกไม้ ขันคุณเป็นบทเพลงเสนาะ

“จะทำงานให้เหนื่อยยากไปใย เมื่ออาหารหาง่ายปานนี้”

วันเวลาผ่านไป ขนหนึ่งอันกับหนอนวันละตัว ไม่ช้านาน นกเจ้าสำราญก็ไร้สิ้นปีกหาง หมดกลางตลอดตัว นกไร้ขนเริ่มคิดจะทำงานก็สายเสียแล้ว บินก็ไม่ได้ รูปร่างก็อัปลักษณ์เกินกว่าจะร้องเพลงให้ใครฟังได้อีก ทางลัดในชีวิตนั้นมิได้อยู่ แต่ทางสู่ความสำเร็จไม่มีวิธีลัด หนทางใกล้ที่สุดคือทำงาน ทำงาน!

ให้นักศึกษาพิจารณานิทานข้างต้น ดังนี้

๑๐.๑ ประเภทของสาร

.....

๑๐.๒ จุดมุ่งหมายของผู้ส่งสาร

.....

๑๐.๓ ข้อคิดหรือประโยชน์

.....

.....

๑๐.๔ ความน่าเชื่อถือ.....

.....

เรื่อง.....

ในกาลครั้งหนึ่งที่ยังไม่นานเท่าใดนัก มีกาน้ำชาอยู่ใบหนึ่งที่มันมีความภาคภูมิใจในตนเองเป็นอย่างมาก เพราะตัวของมันทำจากกระเบื้องเคลือบชั้นดี ภูมิใจที่หูของมันกว้าง พวยของมันยาว และยังคงรับกันอยู่ ๒ ข้างของตัวมันอย่างได้สัดส่วน มันชอบเอาสิ่งเหล่านี้มาคุยบ่อยๆ แต่มันจะไม่ยอมเอ่ยถึงฝาของมันเลยเนื่องจากตกแต่งต้องใช้หมุดยึด แถมยังมีชิ้นส่วนเล็กๆ ชิ้นหนึ่งหายไป ซึ่งก็คงเป็นธรรมดาที่ไม่มีใครหรอกที่จะเอาความไม่สมบูรณ์แบบของตนเองมาพูด แต่คนอื่นซิกกลับถือว่าได้รับรสชาติจากการพูดคุยถึงปมด้อยของคนอื่น

ถ้วย เขี่ยอกน้ำ โถ และอื่น ๆ แม้กระทั่งช้อน ต่างจำได้ดีว่าฝาภาหฺล่นจึงเกิดตำหนิขึ้น ฉะนั้นจึงนำเอาเรื่องนี้มาคุยกันแทนที่จะคุยเรื่องหูและพวยที่น่ารักของกา กาน้ำชามันรู้ว่าพวกพ้องของมันชอบพูดในสิ่งที่มันไม่อยากจะให้ใครกล่าวขวัญ

วันหนึ่งมันรำพึงถึงจุดบกพร่องของมันเอง ที่ทำให้มันอยู่อย่างสงบเสงี่ยมเจียมตัวมานาน วันนี้มันนึกถึงจุดเด่นของมันเช่น พวย ฝา และหู ในขณะที่ ถ้วย เขี่ยอก โถ และช้อนไม่มีทุกสิ่ง เป็นองค์ประกอบในขณะที่มันดำรงตำแหน่งผู้ยิ่งใหญ่บนโต๊ะ มันพูดกับตัวเองอย่างมั่นใจ

โครม ! มันหล่นจากโต๊ะเพราะความชุ่มซำของเจ้าของ พวยหักถึงโคน หูแตกกระเด็นไปคนละทาง ฝาไม่ต้องพูดถึง ตัวมันคว่ำอยู่กับพื้นโดยไม่มีรอยร้าว เป็นความเจ็บปวดและทรมานที่สุดสำหรับมัน แต่ทุกคนหัวเราะชอบใจที่มันต้องไปนอนแฉิ่งแฉียง พวยหักและหูหลุด

มันเองก็อดรำเสดชีวิตของมัน ไม่ได้ที่มันเกิดมาเป็นกาน้ำชาแต่ถูกนำมาปลุกคั้นไม้ในช่วงท้าย และในที่สุดมันก็ถูกทุบเป็นชิ้นเล็กชิ้นน้อย วางปิดหน้าดินอยู่บนกระถาง เพราะเหตุนี้มันจึงต้องหมอบกระเตงอยู่ที่นี้ในฐานะกาน้ำชาแตกที่ไร้ประโยชน์

ที่มา สุวิทย์ มูลคำ : กลยุทธ์...การสอนคิดอย่างมีวิจารณญาณ

ตอนที่ ๒ ให้นักศึกษาอ่านทำความเข้าใจเนื้อหาข้างต้น และตอบคำถามต่อไปนี้

๑. นักศึกษาได้ความคิดอะไรบ้างจากเรื่องนี้

.....
.....
.....

๒. นักศึกษาจะนำแนวความคิดนี้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร

.....
.....
.....

๑. ให้นักศึกษาดึงชื่อเรื่องที่อ่าน

.....
.....
.....

.....

